

Kaisa Horto

KIRJASTOVIPINÄT SENIOREILLE
Kyselytutkimus ja vuosisuunnitelma Kotkan
kaupunginkirjastolle

Opinnäytetyö
Kulttuurituotanto

Maaliskuu 2012

MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU

Mikkeli University of Applied Sciences

KUVAILULEHTI

 MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU <small>Mikkeli University of Applied Sciences</small>	Opinnäytetyön päivämäärä 28.3.2012	
Tekijä(t) Kaisa Horto	Koulutusohjelma ja suuntautuminen Kulttuurituotannon koulutusohjelma	
Nimeke Kirjastovipinät senioreille – Kyselytutkimus ja vuosisuunnitelma Kotkan kaupunginkirjastolle		
Tiivistelmä Tämän opinnäytetyön aiheena oli tutkia kotkalaisten seniori-ikäisten kulttuuri- ja kirjastotottumuksia, sekä heidän toiveitaan Kotkan kaupunginkirjaston senioritoimintaa kohtaan. Tutkimuksessa selvitettiin vastaajien taustoja ja harrastuksia, sekä perusteellisemmin millaisiin tapahtumiin he osallistuvat mieluiten. Lisäksi haluttiin tietää, kuinka usein vastaajat käyvät näissä kulttuuritapahtumissa tai kirjastoissa. Tutkimus toteutettiin postittamalla sekä kirjastoissa tehtävän kyselyn avulla. Tutkimuksen tuloksien pohjalta kirjoitin tilaajalleni Kotkan kaupunginkirjastolle senioritoiminnan vuosisuunnitelman vuodelle 2013. Suunnitelma on tehty tekemäni tutkimuksen tuloksien pohjalta, eli siihen on käytetty pelkästään senioreiden esiintuomia toiveita. Lisäksi suunnitelman tekemiseen vaikutti viisi henkilöä sisältävä seniorityöryhmä, jota tapasin opinnäytetyöni tekemisen yhteydessä kaksi kertaa. Työni taustaksi tutkin kirjaston toimintaa ja sen nykypäivän ongelmia. Kirjastoala on ollut muutoksessa viime vuosikymmeninä ja vaikka kehityssuunta on oikea, kirjastot joutuvat edelleen kamppailemaan säilyvyydestään etenkin pienillä paikkakunnilla. Tämän aiheen lisäksi tutkin kulttuurin vaikutuksesta hyvinvointiin, joka on työni ydin. Kulttuurin merkitystä ihmisen hyvinvointiin ei voi enää ohittaa – pienillä teoilla etenkin seniori-ikäisten ihmisten arkipäivän jaksaminen voi parantua huomattavasti.		
Asiasanat (avainsanat) Kyselytutkimus, vuosisuunnitelma, seniori, kulttuuri, hyvinvointi		
Sivumäärä 33 + 17	Kieli Suomi	URN
Huomautus (huomautukset liitteistä)		
Ohjaavan opettajan nimi Reijo Honkonen	Opinnäytetyön toimeksiantaja Kotkan kaupunginkirjasto	

DESCRIPTION

 <p>MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU Mikkeli University of Applied Sciences</p>		Date of the bachelor's thesis 28 March 2012
Author(s) Kaisa Horto	Degree programme and option Cultur Management	
Name of the bachelor's thesis Library happenings for senior – Survey and one year plan for Kotka city library		
Abstract <p>The target of the thesis was to study senior citizens' cultural activities and library habits in Kotka and what kind of wishes they had with regard to Kotka city library's services for senior citizens. The method of this study was a survey. In this survey I wanted to analyze what the respondents' background and hobbies are, and what kind of events they like to take part in. The aim was also to find out how often the respondents visit these cultural events or libraries. The survey was implemented by mail and it was also available in the libraries of Kotka.</p> <p>The results of this survey can be found in Kotka city library's one-year plan for 2013. This plan contains the wishes and hopes expressed by the respondents – so it is made just for them. I got a little help in making the plan from a group of senior citizens whom I met two times.</p> <p>The theoretical background of my thesis consists of surveys about library activities and its present-day problems. The library field has been in a change for the last couple of decades and even now when the trend is right, they are still fighting for their survival especially in small places. In addition I studied the effects of culture on welfare which is the heart of my thesis.</p>		
Subject headings, (keywords) Survey, one year plan, senior, culture, welfare		
Pages 33 + 17	Language Finnish	URN
Remarks, notes on appendices		
Tutor Reijo Honkonen	Bachelor's thesis assigned by Kotka city library	

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	1
2	KIRJASTON TEHTÄVÄT	2
2.1	Kirjaston rooli	2
2.2	Kirjastoalan haasteet	3
2.3	Imagonmuutos	5
2.4	Kotkan kaupunginkirjasto	7
2.4.1	Kotkan kaupunginkirjaston visio ja arvot	7
2.4.2	Tilastoja vuodelta 2011	8
2.4.3	Senioritoiminta	9
3	KULTTUURI JA HYVINVOINTI	10
3.1	Ikääntyvä väestö	10
3.2	Taiteen ja kulttuurin vaikutukset	11
3.3	Sosiokulttuurisuus	13
3.4	Sosiaaliset verkostot hyvinvoinnin perustana	14
3.5	Kirjasto kohtaamispaikkana	15
4	KYSELYTUTKIMUS	16
4.1	Kyselylomake	16
4.2	Kohderyhmä	18
4.3	Tutkimuksen tulokset	19
4.4	Tulosten tarkastelua	20
4.5	Johtopäätökset	27
5	PÄÄTÖS	33
	LÄHTEET	34

LIITE 1. KYSELYTUTKIMUS

LIITE 2. TUTKIMUKSEN TULOKSET

LIITE 3. SENIORITOIMINNAN VUOSISUUNNITELMA 2013

1 JOHDANTO

Lähitulevaisuudessa Suomen väkiluku tulee kasvamaan ja väestö ikääntyy huomattavasti. Valtaväestön vanhenemiseen on kiinnitetty jo huomiota, mutta heidän hyvinvointinsa on asia, johon ei vielä panosteta tarpeeksi. Kulttuurin merkitystä ihmisen hyvinvointiin ei voi enää ohittaa – pienillä seikoilla arkipäivän jaksaminen voi parantua huomattavasti.

Opinnäytetyöni aiheena on Kirjastovipinät senioreille. Tilaajanani on Kotkan kaupunginkirjasto, joka toivoi uusia ideoita heidän senioritoimintaansa. Opinnäytetyöni tulee sisältämään kvantitatiivisen eli määrällisen tutkimuksen, jossa kartoitetaan kotkalaisien senioreiden kulttuuri- ja kirjastotottumuksia, sekä heidän toiveitaan Kotkan kaupunginkirjaston senioritoimintaa kohtaan. Tutkimus toteutetaan postittamalla sekä kirjastoissa tehtävän kyselyn avulla. Työni tavoitteenani on selvittää, mitä senioriikäiset yleensä harrastavat, sekä mitä he haluaisivat nykyaikaisessa kirjastossa nähdä ja kokea. Tutkimuksesta saatavien tuloksien avulla luon Kotkan kaupunginkirjastolle senioritoiminnan vuosisuunnitelman vuodelle 2013, joka tulee sisältämään pelkästään senioreiden asettamia toiveita.

Työni taustaksi tutkin kirjaston toimintaa ja sen nykypäivän ongelmia. Kirjastoala on ollut muutoksessa viime vuosikymmeninä, mutta nykypäivänä kirjastot ovat alkaneet ottaa haastajiaan enemmän heidän työvälisekseen ja yhteistyökumppaneikseen. Vaikka kehityssuunta on oikea, kirjastot joutuvat edelleen kamppailemaan säilyvyydestään etenkin pienillä paikkakunnilla. Tämän aiheen lisäksi tutkin kulttuurin vaikutusta hyvinvointiin, joka on työni ydin.

Kirjastojen tapahtumatuotanto on aihe, jonka tutkimus on vielä vähäistä etenkin Suomessa. Minulla ei siis ollut käytössä teoriaa tai aiempia tutkimuksia tästä aiheesta, mutta toivon että tutkimuksestani on hyötyä sille, joka tulevaisuudessa tarttuu myös tähän aiheeseen.

2 KIRJASTON TEHTÄVÄT

Kirjastolain mukaan (Kirjastolaki 1. luku 2§, 4.12.1998/904) yleisten kirjastojen kirjasto- ja tietopalvelujen tavoitteena on edistää väestön yhtäläisiä mahdollisuuksia sivistykseen, kirjallisuuden ja taiteen harrastukseen, jatkuvaan tietojen, taitojen ja kansalaisvalmiuksien kehittämiseen, kansainvälistymiseen sekä elinikäiseen oppimiseen. Kirjastotoiminnassa tavoitteena on edistää myös virtuaalisten ja vuorovaikutteisten verkkopalvelujen ja niiden sivistyksellisten sisältöjen kehittymistä.

Kansainvälinen kirjastojärjestöjen liitto IFLA (International Federation of Library Associations and Institutions) ja UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) määrittelevät ohjelmajulistuksessaan yleisen kirjastotoiminnan periaatteet. Julistuksen mukaan yleinen kirjasto luo perusedellytykset elinikäiselle oppimiselle, itsenäiselle päätöksenteolle ja yksilöiden sekä sosiaalisten ryhmien kulttuurikehitykselle. Suomalaisten yleisten kirjastojen toiminta perustuu UNESCO:n käsitukseen yleisestä kirjastosta elävänä kasvatuksen, kulttuurin ja tiedon lähteenä. (IFLA 1995.)

Seuraavissa alaluvuissa käsitellän yleisesti kirjastoalan nykypäivän haasteita ja niistä johtuvia imagonmuutostoimia, sekä tarkemmin Kotkan kaupunginkirjastoa. Yleisissä kirjastoissa lainaus- ja asiakasmäärät ovat vuosittain laskussa ja saavat kirjastot kehittämään etenkin tapahtumatoimintaansa toimintansa turvaamiseksi.

2.1 Kirjaston rooli

Yleinen kirjasto on perinteisesti mielletty kirjojen ja muiden lainattavien tuotteiden, kuten esimerkiksi dvd-elokuvien, suurena järjestettynä kokonaisuutena ja säilöntäpaikkana. Ihmisten mielikuvissa kirjaston päätoimintaa on aineiston lainaus, tiedonhaku, sekä rauhallisten tilojen tarjoaminen asiakkaille. Nämä mielikuvat eivät kuitenkaan ole täysin ajanmukaisia, sillä kirjastojen toiminta ja sisällöntuotanto on ollut monin tavoin muutoksessa viime vuosina. Kirjastoalaa kohdanneita haasteita ovat mm. kirjastopalveluiden muutos, teknologian kehitys, uuden asiakaslähtöisemmän palvelukulttuurin luominen kirjastoalalle sekä kirjasto-ammattilaisten osaamistarpeiden laajeneminen (Anttiroiko & Savolainen 2001, 51–59).

Kirjastoihin vaikuttaa tiedon kehityksen lisäksi myös poliittisten, taloudellisten ja yhteiskunnallisten asioiden kehitys. Pohjoismaat ovat hyvinvointivaltioita, mikä tarkoittaa sitä, että yhteiskunta kantaa suuren vastuun kansalaisten hyvinvoinnista ja sosiaaliturvasta. (Holmberg ym. 2009, 87–88.) Kuten Suomi, useimmat pohjoismaiset kirjastot ovat sidottuja valtiovaltaan, ja niillä on selkeä ja kohtalaisen suuri yhteiskunnallinen rooli kansalaisten silmissä, sillä kaikki yleiset kirjastot ovat avoimia kaikille ja niiden käyttö on maksutonta. Tästä kertoo myös se, että Holmbergin ym. mukaan (2009, 88) 1990-luvun lama johti kattaviin kirjastojen budjettileikkauksiin samalla, kun kirjaston käyttö näytti laman aikana kasvavan. Tämä on mielestäni suuri merkki maksuttoman kulttuurin tärkeydestä, joka korostuu tämänhetkisessä maailmantaloudellisessa tilanteessa.

Perinteisesti kirjastot on nähty tiedon ja palveluiden tarjoajina ja tallettajina sekä jo pitkään myös yhteiskunnan kannalta tärkeinä kulttuurikeskuksina. Kirjastoilla on aina ollut tärkeä rooli siinä, miten ihmiset ovat löytäneet vastauksia kysymyksiinsä ja miten tieto eri muodoissa on löytänyt tiensä lukijoiden ja käyttäjien luo. Kirjastot on nähty myös tärkeinä sivistyslaitoksina, oppimisympäristöinä sekä demokratian ja yhdenvertaisen osallistumisen ympäristöinä. (Holmberg ym. 2009, 9.)

Opetusministeriön kirjastopolitiikka 2015 – ohjelmassa painotetaan myös kirjastojen siirtymistä kohti uutta palvelu- ja osallistumiskulttuuria. Ohjelman mukaan kirjastotilan merkitys kohtaamis- ja tapahtumapaikkana kasvaa. Kirjastossa sekä poiketaan hetkellisesti että oleskellaan pitempiäkin aikoja, esimerkiksi opiskellen. Ohjelma nostaa esiin kirjaston tärkeän sosiaalisen merkityksen: kirjasto torjuu yksinäisyyttä ja tukee yhteisöllisyyttä. Siellä voi kohdata paikallista väestöä kaikessa moninaisuudessaan ja osallistua paikalliseen toimintaan. (Opetusministeriö 2009, 14–15.)

2.2 Kirjastoalan haasteet

Kirjastot ovat osa yhteiskuntaa, jossa ne toimivat. On erittäin ajankohtaista keskustella tietoyhteiskunnan kehityksestä ja siitä, miten kirjastot pystyvät säilyttämään merkityksensä alati muuttuvassa ja verkostoituvassa yhteiskunnassa. Kirjastot ovat jo pitkään kilpailleet kirjakauppojen kanssa, mutta 1990-luvulla ne ovat saaneet kilpakumppaniksi myös Internetin. Verkossa olevat hakupalvelut ovat nykyään kirjaston yksi

suurimmista haasteista sen kävijöidensä kannalta, sillä moni valitsee kirjastokäynnin sijaan oman sohvan, jossa voi tehdä tiedonhakuja kätevästi kannettavalta tietokoneelta. Tilastot ovat osoittaneet, että nykypäivän kirjastokäyntien yhteydessä haetaan entistä vähemmän vastauksia yksittäisiin kysymyksiin – myös kirjastojen tarjoamia tietopalveluita käytetään eri tavalla kuin aikaisemmin (Holmberg ym. 2009, 111). Kirjastot ovat kuitenkin huomanneet Internetin myös omaksi työvälineekseen ja tavaksi tavoittaa kävijöitä, eli se toimii myös abstraktina yhteistyökumppanina kilpailijan sijaan. Tätä mieltä on myös Holmberg ym. (2009, 111–112): palvelujen tarjoaminen verkossa on lisännyt kävijöitä kirjaston verkkosivuilla, mutta tuonut samalla myös oikeita kävijöitä kirjastoon.

Launosen mukaan (2011) kirjastoalalla pidetään hieman vanhanaikaisesti fyysisistä kirjoista lähes kynsin ja hampain kiinni, vaikka sähköisessä muodossa oleva tieto tai kirja ei ole yhtään sen huonompi tai väheksyttävämpi tiedonlähde. Kirjaston sähköinen materiaali on tulevaisuudessa kasvamassa huomattavasti, jo sen vähää vievän tilan vuoksi, mutta se ei ikinä tule syrjäyttämään varsinaista kirjaa kirjallisuuden pitkän historian vuoksi. ”Meidän velvollisuus on toimia sillä tapaa kansakunnan muistina, että kirjastot säilyttävät niitä (kirjoja)” (Launonen 2011).

Kirjastot ovat joutuneet yritysmaailmalle tuttuun tilanteeseen, jossa toiminnan jatkumisen ehtona on uudistumiskyky ja kyky ottaa huomioon asiakkaiden tarpeita jo lähes ennen kuin niitä on edes ääneen lausuttu. Samalla kuitenkin asiakkaiden vaatimustaso on noussut ja toiminnan tarjoajan on toisinaan hankala pysyä näissä nopeissa mielenmuutoksissa mukana. Jos kirjastot eivät pysty vastaamaan asiakkaidensa tarpeisiin uudistamalla ja tuottamalla uudenlaisia palveluita, ne menettävät kiinnostavuutensa ja sen myötä asiakkaitaan (Sallmén 2007, 18).

Sinikka Sipilä nostaa (2007, 120) asiakaslähtöisyyden nykypäivän kirjastotyössä avaintekijäksi. Enää ei palvelujen tarjonta voi olla yksisuuntaista ja kirjastoammattilaisten määrittelemää, vaan kirjastojen tulisi pyrkiä yhteistyöhön käyttäjien kanssa ja tarjota käyttäjille mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa kirjaston toimintaan, sekä vaikuttaa sen sisällöntuotantoon.

Kuten kansainvälisesti, myös Suomessa kirjastot ovat suurien haasteiden edessä kil-

paillessaan asiakkaiden huomiosta ja vapaa-ajasta lukuisien muiden vapaanajanvietto-
tapojen ja harrastuksien kanssa. Tulevaisuuden tavoitteena on kehittää toimintaa niin,
että peruspalvelujensa lisäksi kirjasto houkuttelisi asiakkaita myös tapahtuma- ja koh-
taamispaikkana, eli yleisenä kulttuurikeskuksena. Yleisten kirjastojen neuvoston stra-
tegiassa 2009–2015 (2009) hahmotellaan tulevaisuuden kirjastoa, ja sen mukaan
vuonna 2015 yleisen kirjaston tulisi juuri olla ihmisten ja ideoiden kohtaamispaikka.
Strategian mukainen tulevaisuuden kirjasto inspiroi käyttäjiään virikkeellisten tilojen
ja aineiston kautta sekä tarjoamalla käyttäjilleen erilaisia tapahtumia ja elämyksiä.
Tulevaisuuden kirjasto yllättää tuottamalla eri ryhmille omannäköisiä palveluja ja
mahdollistamalla käyttäjien oman sisältötuotannon. Tulevaisuuden kirjasto luo hyvin-
vointia tarjoamalla positiivista sisältöä elämään ja toimimalla aktiivisessa yhteistyössä
kunnan muiden toimijoiden kanssa. Suunnitelmassa ollaan siis selvästi pyrkimässä
suurista massatuotannoista enemmän yksilöllisempiin tapahtumatuotantoihin.

2.3 Imagonmuutos

Imagolla tarkoitetaan yksityishenkilön tai yrityksen antamaa vaikutelmaa – siitä puhut-
taessa voidaan myös tarkoittaa julkista kuvaa. Imago-termin yhteydessä puhutaan
myös usein brändistä, joka imagon lailla tarkoittaa asian, henkilön tai yrityksen julki-
kuvaa. Brändissä on kuitenkin enemmän kyse siitä, että kaikki sen eteen tehty työ on
tarkoituksenomaista. Brändin ominaisuudet voivat olla joko aineellisia tai aineettomia
(Brandscape 2009). Tässä aluvuossa käsittelen lisää kirjaston imagoa ja brändiä.

Sallménin mukaan (2007, 21) kirjasto brändinä on monen mielestä ”ihan hyvä juttu”,
mutta usein tähän mielikuvaan liitetään pölyttyneisyyttä, pysähtyneisyyttä ja vanhahta-
vaa kirjastotäti-ajattelua. Kehitystyö brändin nostattamiseen on kirjastotyöntekijöiden
omissa käsissä ja vain he voivat vaikuttaa siihen, miten imagoa saadaan kohotettua.
Tämä kehitystyö vaatii tosin paljon niitä seikkoja, joita on hoidettu kirjastoissa tähän
päivään asti ehkä hieman ”puoliteholla”, eli tiedottamista, markkinointia ja suhdetoi-
mintaa.

Tulevan kulttuurituottajan näkökulmasta koen kirjaston kulttuurituottajien tulevaisuu-
den mahdolliseksi työpaikaksi, sillä sieltä löytyy rajattomasti mahdollisuuksia, mutta
myös kehityskohtia. Samaa mieltä on myös Soila Leppäkangas kulttuurituotannon

koulutusohjelman opinnäytetyössään (2010): ”Kirjastot ovat joutuneet muuttamaan toimintasuunnitelmaansa ja houkuttelemaan uusia kävijöitä uusilla palveluilla ja tapahtumilla. Kirjastot saattavat nykyään olla potentiaalinen työpaikka kulttuurituottajalle”. Ei ole aina kuitenkaan kyse siitä, ettei kirjaston henkilökunta osaisi markkinoida tapahtumiaan, vaan mielestäni enemmän siitä, että heitä ei ole koulutettu siihen. Lisäksi heidän omat, kirjastoa käytännössä pyörittävät työt, vievät paljon aikaa. Voidaan siis sanoa, että moni-ammattillisuutta selvästi kaivataan kirjastoalalla.

Kirjastoimagon muutostyössä avainasemassa ovat kirjaston työntekijät, jotka päivittäin ovat aktiivisesti kontaktissa asiakkaiden kanssa. Osana kirjastoimagon muutosta Sallmén nostaa esiin tärkeänä seikkana myös verkostoitumisen tärkeyden: kirjastojen olisi liittouduttava toistensa ja muiden toimijoiden kanssa, jotta se saisi tarpeeksi apujoukkoja ja tukea tähän suureen urakkaan. Tämä paitsi lisäisi etenkin näkyvyyttä, myös vahvistaisi kirjaston asemaa yhteiskunnallisesti merkittävänä toimijana ja keskeisenä kulttuuripalveluna. (Sallmén 2007, 21.)

”Meidän pitäis ehkä enemmän olla jotenkin ulospäin suuntautuneita tai ehkä sosiaalisempi ja pitäis olla sellasia uudenlaisia taitoja: sillä tavalla miten järjestetään hyvä tapahtuma, miten ohjataan ryhmää, miten otetaan erikoisryhmät huomioon, miten tuetaan se kaikki mahtava sisältö, mikä meillä on tuolla kokoelmassa, miten se tuodaan sen asiakkaan käyttöön. Enää ei niin kun riitä se, että meillä on loistavan hyvät luettelointitiedot ja että meidän aineistotietokannat on trimmattu oikein niin kuin vimpan päälle, kun myö ei itekkään itse asiassa aina sit löydetä sitä tietoa, vaikka myö ite ne ollaan sinne luetteloitu”. (Launonen 2011.) Samalla Launonen myös painottaa aineiston ja sisällön markkinoinnin tärkeyttä.

Tavoitteena ei ole kirjastojen muuttuminen toisiaan kopioiviksi kulttuurilaitoksiksi, vaan jokainen kirjasto voi kehittää omaleimaisuuttaan, joka on sidoksissa paikallisuuteen, mutta on silti avoin ulkopuolelle (Sallmén 2007, 21). Kirjastoalalla on aina osattu ottaa vaikeudet haasteina ja tarttua niihin ripeästi, halu kehittyä on myös suuri. Väitettä tukee lähes sata vuotta vanha lainaus: ”Meidän kirjastoalalla työskentelevienkin on uskallettava katsoa kauas tulevaisuuteen, on uskallettava ajatella suuresti ja rohkeasti, silloin ehkä uskoen voidaan päästä pieni askel eteenpäin suurta ihanne päämäärää kohti. Elleivät kaikki muut asiaa vielä näe niin kirkkaasti kuin me, tekevät he sen vielä

kerran ja silloin he myöskin ymmärtävät itsepintaisuutemme ja uudistumishaluamme” (Kannila 1919).

2.4 Kotkan kaupunginkirjasto

Kotkan kaupunginkirjasto käsittää pääkirjaston Kotkansaarella, sekä neljä lähikirjastoa (Otsola, Tavastila, Karhula ja Karhuvuori) ja kirjastoauton. Kotka kuuluu Kyyti-kirjastoihin, jonka nimi tulee sanoista Kymenlaakson yhteinen tietojärjestelmä. Sillä tarkoitetaan Kymenlaakson alueen yleisen kirjastojen muodostamaa yhteistyöverkostoa, jolla on käytössään yhteinen kirjastojärjestelmä, seutulainaus, yhteinen Kyyti.fi -sivusto ja kirjojen kuriirikuljetuspalvelu (Kyyti-kirjastot 2011). Tähän Kyyti- yhteistyöverkoston kuuluvat Haminan, Iitin, Kotkan, Kouvolan, Miehikkälän, Pyhtään ja Virolahden kirjastot.

2.4.1 Kotkan kaupunginkirjaston visio ja arvot

Kotkan kaupunginkirjaston visiona on kehittää innovatiivisesti palvelujaan, alueellista ja seudullista yhteistyötä sekä edistää kansalaisten mediataitoja ja toiminta-ajatuksena pitää kirjasto kaupunkilaisten tärkeänä harrastus- ja kokoontumistilana, joka tekee arjen viihtyisäksi, opettaa uusia taitoja sekä jakaa tietoa ja elämyksiä (Ruonala 2012). Kotkan kaupunginkirjasto haluaa siis kehittyä, luoda uusia tapahtumia ja toimintatapoja, sekä se pyrkii yhä laajempaan yhteistyöhön etenkin kolmannen sektorin kanssa.

Ruonala (2012) luettelee Kotkan kaupunginkirjaston arvoiksi seuraavat neljä kohtaa: toimivuus ja joustavuus, elämysten ja tiedon kirjasto, yhteistyöhakuisuus ja saavutettavuus. Toimivuudella ja joustavuudella tarkoitetaan sitä, että kirjasto olisi mahdollisimman toimiva kokonaisuus, joka sisältää teknisen, visuaalisen, ekologisen, taloudellisen ja sosiaalisen laadun. Kirjaston tulee olla myös joustavasti muunneltavissa ja tarvittaessa se lähtee rakenteidensa ulkopuolelle esimerkiksi asiakkaan luo. Elämysten ja tiedon kirjastolla tarkoitetaan monipuolisuutta, joka kirjastoissa on. Kirjasto antaa asiakkailleen elämyksiä sekä tietoa, niin omissa tiloissaan kuin myös verkossa. Yhteistyöhakuisuudella tarkoitetaan sitä, että kirjasto hakee aktiivisesti uusia yhteistyökumppaneita, sekä toimii niiden kanssa pitkäjäksoisesti. Kirjasto haluaa myös edellä mainitusti lisätä yhteistyötä kolmannen sektorin kanssa. Viimeinen kohta, saavutetta-

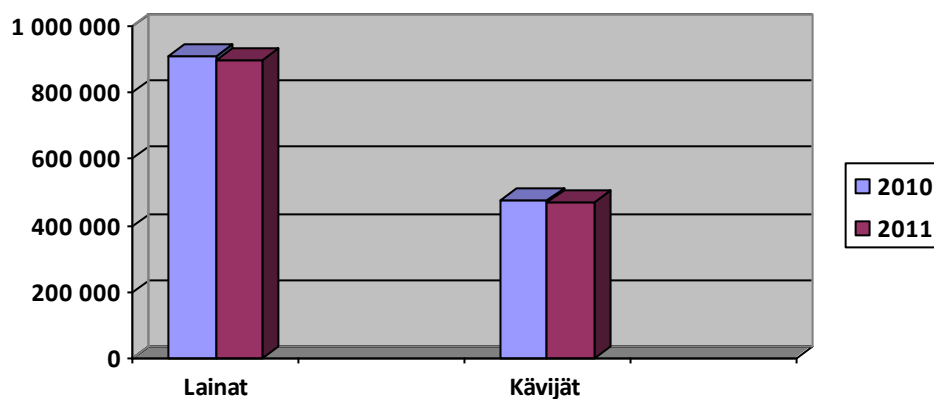
vuus, on sitä, että kirjaston palvelut ovat kaikkien kuntalaisten saavutettavissa ja käytännössä kirjastoihin on helppo päästä: esteettömyyttä pystytään lisäämään myös pienin keinoin.

2.4.2 Tilastoja vuodelta 2011

Kirjastojen lainausmäärät ovat yleisesti vuosittain laskussa. Opetus- ja kulttuuriministeriön mukaan (2010) kirjastojen kävijä- ja lainausmäärät ovat vähentyneet jo monta vuotta – ja trendi luultavasti jatkuu: viidessä vuodessa kirjastot ovat menettäneet noin kymmenen miljoonaa kävijää ja melkein saman verran lainoja. Sekä kirjalainat että muut lainat ovat yleisesti vähentyneet ja käyntimäärät ovat vähentyneet 15,7 prosenttia, kirjalainat 7,5 prosenttia ja muut kuin kirjalainat 12,3 prosenttia.

Kotkan kaupunginkirjaston lainausmäärät tasoittuivat vuonna 2011 edellisvuodesta -1,5 %, eli vähemmän kuin edellisenä vuonna, jolloin lainauksen määrät olivat vähentyneet -6,8 % vuodesta 2009. Luvuissa on siis huomattavissa vakiintumista. Vuonna 2010 lainauksia oli 910 765 kappaletta ja vuonna 2011 898 781 kpl. Eniten lainataan kirjoja, 72 % koko lainausmäärästä, mutta kohtalaisen suurella lainausmäärällä perässä tulevat dvd-lainat 9,5 % ja lehtilainat 7,1 %. (Ruonala 2012.)

Vuonna 2010 kävijämäärä putosi 476 355 kävijästä lähes 6 000:lla vuoteen 2011 verrattuna (470 570). Verkkoasioinnin kävijämäärät ovat lähes puolet fyysisistä kävijämääristä, vuonna 2010 kyyti.fi – palvelussa asiointiin Kotkan kaupunginkirjaston osalta 257 933 kertaa. (Kuva 1.)

KUVA 1. Kotkan kaupunginkirjaston lainaus- ja kävijämäärät 2010 ja 2011 (Ruonala 2012).

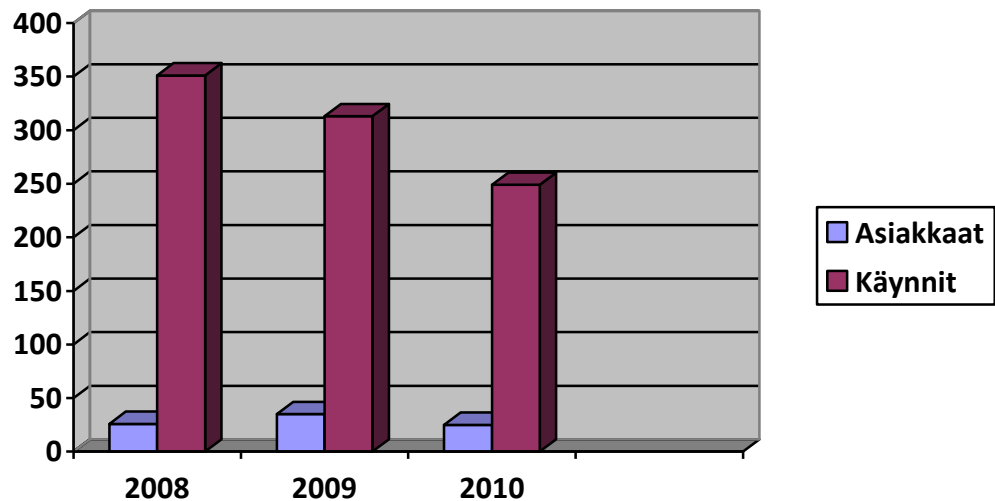
2.4.3 Senioritoiminta

Käsitteenä ”seniori” on häilyvä, mutta yleensä sillä tarkoitetaan yli 65-vuotiaita henkilöitä. Elämäkulussa seniorin käsite liitetään siihen ajanjaksoon elämässä, jossa ei vielä olla vanhuksia, mutta ei enää keski-ikäisiäkään. Vanhusbarometrissä (Vaarama ym. 1999, 4-5) ikääntyvät itse pitivät vanhuskäsitettä sopivana yli 80-vuotiaista puhuttaessa ja käsitteitä ikääntynyt ihminen, seniorikansalainen, ikäihminen, iäkäs ihminen ja eläkeläinen alle 80-vuotiaista puhuttaessa.

Senioritoimintaa on aina ollut Kotkan kaupunginkirjastossa, mutta se on muuttanut muotoaan perinteisistä kirjallisuuspiireistä erilaisiin tapahtumiin, koulutuspäiviin ja projekteihin. Näistä esimerkkejä ovat Interaktiiviset kirjallisuustapahtumat senioriväestölle Kotkan-Haminan –seudulla – projekti (2008), Ikäfoorumi-tapahtuma (2009) ja kirjavinkkaus.

Kotkan kaupunginkirjaston Senioriklubi aloitti kokoontumiset marraskuussa 2009 (Toimintakertomus 2009). Senioriklubi kokoontuu edelleen kerran kuukaudessa kesäkuukaudet pois lukien Kotkan kaupunginkirjaston pääkirjastolla. Sen aiheita ovat vuosien varrella olleet esimerkiksi senioriteatteri MamMattien näytelmä, kuulemiseen ja näkemiseen liittyvät ongelmat ja ikonit. Toimintakertomuksen mukaan (2010) Senioriklubille osallistui jopa 216 osallistujaa, eli noin reilut 20 henkeä/klubi-ilta. Senioriklubit ovat olleet siis suosittuja kokoontumisia, mutta henkilökuntaressurssien vuoksi niitä ei pystytty järjestämään kuin kerran kuukaudessa.

Kirjasto tarjoaa Kirjasto kotiin -kotipalvelua asiakkaille (kuva 2), jotka eivät yleensä liikuntarajoitteen takia pääse asioimaan kirjastossa. Tämä palvelu tukee kirjaston ajatusta saavuttavuudesta, eli kirjasto tulee sinne missä sitä tarvitaan yli sen fyysisten rajojen. Kotipalvelua ei varsinaisesti markkinoida, sillä kirjojen kuljettamiseen asiakkaalle menee aikaa, johon ei kirjaston henkilökunnalla ole aina aikaa omien töidensä lisäksi. Tähän apuun ovat onneksi tulleet vapaaehtoiset auttajat, eli kirjakuriirit, jotka toimittavat kirjastosta kirjoja kotipalveluasiakkaille.

KUVA 2. Kotipalveluasiakkaiden määrät ja käynnit 2008–2010 (Toimintakertomukset 2008–2010)

3 KULTTUURI JA HYVINVOINTI

Kulttuurin merkitystä ihmisen hyvinvointiin on tutkittu viime vuosina paljon. Kulttuurin kuluttamisen ja taideharrastusten on todettu edistävän terveyttä ja estävän esimerkiksi dementoitumista, sillä niiden harrastaminen luo harrastajassa myönteisiä tunteita, jotka virkistävät aivotoimintaa. Tätä väitettä tukee myös Hyyppä ja Liikanen (2005, 148): monet kansainväliset tutkimukset ovat löytäneet yhteyksiä taiteen ja kulttuuri-toiminnan sekä muiden mentaalisesti stimuloivien toimintojen positiivisista vaikutuksista muistiin.

3.1 Ikääntyvä väestö

Vanheneminen on raihnaantumista, sairauksia, sivuun joutumista, syrjintää, yksinäisyyttä, elämästä luopumista ja usein aineellista kurjuutta. Toisaalta vanhuuteen on liitetty viisaus, valta, kypsyyden seesteisyys ja kunnioitus. Joskus saman kohteen nimityksiä vaihdetaan tietoisesti uusien merkitysten ja käsitysten tuottamiseksi. Kun vanhoista ihmisistä haluttiin tuottaa nuorekkaampaa ja vahvempaa kuvaa, vanhuuden ja vanhenemisen kaltaiset leimatut käsitteet vaihdettiin ikääntymiseen ja ikääntyneisiin. Kun ikääntynyt ja eläkeläinenkin ovat saaneet kielteisen vivahteen, rinnalle on otettu käsitteet senioriteetti, seniorikansalainen ja kolmas ikä. (Suomi & Hakonen 2008, 18.)

Viime vuosisadan alussa syntynyt suomalainen nainen saattoi odottaa elävänsä 48-vuotiaaksi ja mies 45-vuotiaaksi. Suurten ikäluokkien syntyessä elinajan odote oli noussut miehillä 58 vuoteen ja naisilla 66 vuoteen. Nykypäivänä syntyvä nainen voi odottaa elävänsä 82 ja mies 76 vuotta. Yhteiskunnat siis ikääntyvät, ja Suomessa ikäluokkien kokoerot kiihdyttävät parhaillaan ikääntymisen tahtia. Ihmiskunnan suuri saavutus, eliniän piteneminen, muuntuu modernin yhteiskunnan rakenteissa ongelmaksi tai haasteeksi, johon on etsittävä ratkaisuja. Ikääntyminen kasvattaa sosiaalimenoja samalla, kun se yhdessä globalisaation kanssa uhkaa pidentää työuria. Omasta terveydestä huolehtiminen sekä toimintakyky muodostavat keskeisen osan ikähaasteeseen vastaamisesta. (Suomi & Hakonen 2008, 26.)

Suomen väkiluvun kasvu jatkuu tulevaisuudessa. Tilastokeskuksen mukaan (2009) maamme väkiluku ylittää 6 miljoonan asukkaan rajan vuonna 2042, jos väestökehitys jatkuu nykyisen kaltaisena. Yli 65-vuotiaiden ihmisten osuuden väestöstä Tilastokeskus (2009) arvioi nousevan nykyisestä 17 prosentista 27 prosenttiin vuoteen 2040 ja 29 prosenttiin vuoteen 2060 mennessä. Kotkassa senioreiden määrä sen väkiluvusta on myös huomattava: vuonna 2010 väkiluku oli 54 824, joista yli 65-vuotiaita 11 349 eli 20,37 % koko kaupungin väestöstä (Tilastokeskus, 2010).

Nämä luvut tuntuvat todella suurelta haasteelta nyt ja tulevaisuudessa. On syytä pohdita, miten yhteiskunta pystyy pitämään huolta kaikista seniori-ikäisistä ja miten talous- ja työelämä toimii, jos muutaman vuosikymmenen päästä lähes 30 % väestöstä on jo varsinaisen työiän ylittäneitä. Väestön ikääntyminen supistaa työvoiman tarjontaa, mutta samalla lisää julkisia menoja. Kaikki tämä saattaa johtaa verotuksen kiristymiseen, joka tuo vain entisestään ahdinkoa etenkin pienituloisille vanhuksille. Koska työikäisen väestön määrä vähenee selvästi, työllisyysasteen tai tuottavuuden olisi kohtettava paljon jotta talouskasvu pysyisi koko ajan nousussa.

3.2 Taiteen ja kulttuurin vaikutukset

Hyypän ja Liikasen Kulttuuri ja terveys (2005, 35) tutkimus lähtee liikkeelle perusteista: antiikin filosofeista, aristoteelisesta hyvinvoinnista, galeenisesta terveystieteestä ja muinaisesta intialaisesta terveystieteestä ja sairauskäsityksistä. Hyvinvointi kuvastaa terveyden myönteisiä piirteitä; se on ihmisen mielentilasta ja onnellisuuden tunteesta

riippuva omakohtainen tuntemus. Aristoteleen ja muiden antiikin filosofien ajoista asti hyvinvointia on pidetty ihmisen elämän tärkeimpänä päämääränä. Uusissa terveystieteissä ja terveyden edistämisen teorioissa hyvinvointi esiintyy terveyden rinnalla. Hyvinvoinnin tavoittelussa Aristoteles korosti niitä seikkoja, jotka nykyaikaisen käsityksen mukaan liittyvät tasa-arvoon, oikeudenmukaisuuteen, valtaistamiseen, osallistamiseen, sosiaalisiin suhteisiin, sosiaaliseen tukeen ja sosiaaliseen pääomaan. Kulttuurilla, kulttuurisidonnaisuudella ja kulttuurieroilla on myös suuri vaikutus hyvinvoinnin kokemiseen.

Kulttuuri- ja taide-elämys on tunteen kaltainen ruumiillinen, dynaaminen, rytmisen ja tasapainoon pyrkivä kokemus, mikä luo myönteisiä hyvinolon tunteita ja hyvinvointia (Hyypä & Liikanen 2005, 36). Kulttuuri lisää henkistä hyvinvointia ja yhteenkuuluvaisuuden tunnetta. Etenkin seniори-ikäisille kulttuurin kokeminen ja tekeminen on yksi tärkeimmistä tavoista rikastuttaa arkipäivää ja saada sitä kautta voimia elämän muihin osa-alueisiin.

Monen ihmisen, etenkin jo yli seniори-ikäisen, arkinen ympäristö ja pitkäaikainen koti on hoitolaitoksessa tai palvelutalossa. Tällöin hoitavan henkilökunnan velvollisuutena on antaa mahdollisuuksia luovuuteen ja elämyksiin sekä tukea asiakkaan omaa kulttuuritaustaa. Potilaan tai asukkaan on myös tärkeää saada nauttia taiteesta, joka ilahduttaa, vapauttaa ja luo harmoniaa. Taide sisältää luovan itseilmaisun sekä esteettisen asennoitumisen elämään ja ympäristöön. On silti muistettava, että väärin yhteyksiin asetettu taide voidaan kuitenkin kokea myös loukkauksena, uhkakuvana tai ahdistavana näkynä. Taiteen ja kulttuurin synnyttämät arjen elämykset ja esteettisyys ovat useille ihmisille hyvän elämän edellytys ja ehto, keino jaksaa eteenpäin. Toisille ne merkitsevät mahdollisuutta irrottautua arkipäivän asioista ja kokea elämyksiä, toisille rakasta harrastusta tai ajanvietettä. Yksilölle tärkeintä on vapaus ja mahdollisuus valita oma elämysmaailmansa riippumatta hänen elämän- tai asuintavoistaan. (Hyypä & Liikanen 2005, 105; 107.)

Senioreita voimaannuttava, hyvinvointia lisäävä arki ja elämäntapa nojaavat yleiseen hyvinvointiin, jossa moniulotteisiksi ymmärretyt toimintakyky ja voimavarat muodostavat ytimen. Senioreiden toiminnoista aktiivista ja tavoitteellista on ohjattu taide- ja kulttuuritoiminta. Se antaa ikääntyvälle roolin kulttuurisena tuottajana ja tuot-

taa sekä yksilökohtaisia että yhteisöllisiä voimavaroja (Suomi & Hakonen 2008, 142). Kun ikääntyvällä ihmisellä on voimavaroja, hän on henkisesti hyvinvoiva ja hänen elämänsä on pääpiirteittäin laadukasta.

3.3 Sosiokulttuurisuus

Sosiokulttuurisuus voidaan määritellä sellaisena sosiaalisena kontekstina, joka sitoo vuorovaikutukselliseen yhteyteen ikääntyvän ihmisen elämänsä ja elämänsä historian sekä ikääntymisen paikat ja yhteiskunnan. Yksilön elämänsä ja yhteiskunnan historiallinen aika ja kulttuuri muodostavat siten monisäikeisen toisiinsa kytkeytyvien asioiden kokonaisuuden. Toisin sanoen sosiokulttuurisuus tarkastelee henkilöä yhteisönsä jäsenenä. Sosiokulttuurinen toiminta korostaa yksilöllisten ja sosiaalisten prosessien vuorovaikutuksellisuutta ja kulttuurista rakentumista, ja siten se uusintaa ja vahvistaa sekä yksilöllisiä että yhteisöllisiä voimavaroja (Suomi & Hakonen 2008, 33–34). Seniorityössä sosiokulttuurinen lähestymistapa on inhimillinen ja korostaa hyvän arjen tärkeyttä.

Toiminnallinen ja vuorovaikutuksellinen ulottuvuus koskee myös julkisen sektorin vastuuta ja sitoutumista ikäpolitiikkaan, eli seniorielämän politiikkaan. Tähän politiikkaan kuuluvat hyvän elämän edellytysten luominen senioreille tukemalla ikääntyviä kansalaisia heidän elämänsuunnitelmissaan, vaihtoehtojen ja uusien valintojen mahdollistaminen elämänsä eri vaiheissa sekä vastuun kantaminen ikääntyvien syrjäytymisriskeistä. Arjen kulttuurissa ja elämänsä käytännöissä sosiokulttuurisuus on siis metodista, toiminnallista ja seniorien omista voimavaroista ja näkemyksistä määrittyvää toimintaa. (Suomi & Hakonen 2008, 34.)

Sosiokulttuuriset voimavarat kattuvat siis koko elämänsä ajan, mutta erityinen merkitys niille tulee seniori-ikässä. Varsinkin eläkkeelle siirtyminen voi tuottaa tyhjiön, ellei seniorilla ole aktiviteetteja jo ennen eläkeikää. Monet seniorit löytävät oman luovutensa sitten, kun vapaa-aika tarjoaa siihen mahdollisuuksia. (Suomi & Hakonen 2008, 142.)

3.4 Sosiaaliset verkostot hyvinvoinnin perustana

Sosiaaliset rakenteet ovat keskeisiä nyky-yhteiskunnassa. Verkostoyhteiskunta on paljolti riippuvainen sosiaalisesta pääomasta, joka on yhteisöllisen toiminnan perusta. Sosiaaliset verkostot koostuvat yksilöistä tai organisaatioista ja ne yleensä voivat olla mutkikkaita. Sosiaalinen verkosto syntyy siitä, että verkostoon kuuluvat toimijat jakavat ja vaihtavat keskenään erilaisia asioita (henkisiä ja fyysisiä), eli toimivat ja vuorovaikuttavat keskenään. Verkostossa voidaan jakaa konkreettisia esineitä, palveluita, palveluksia tai rahaa mutta myös abstrakteja asioita, kuten tietoa, kokemuksia, henkistä tukea ja vaikutusvaltaa. (Holmberg ym. 2009, 72.)

Verkoston toiminnassa keskeinen käsite on sosiaalinen tuki, joka voi olla aineellista, emotionaalista ja sosiaalista. Sosiaalinen tuki voi olla esimerkiksi hoivan antamista, välittämistä ja juttukaverina olemista. Verkoston ominaisuuksiin kuuluu myös sen yhteys identiteettiin ja minäkuvaan, sekä tunne kuulumisesta johonkin. Hyvinvointia lisääviä sosiaalisia suhteita ovat ensisijaisesti suhteet perheenjäseniin ja sukulaisiin, mutta myös lähimmät ystävät ovat erittäin tärkeitä verkoston osia. (Suomi & Hakonen 2008, 136.)

Yksi tärkeimmistä seikoista on Holmbergin ym. mukaan (2009, 78) yhdessäolo muiden ihmisten, erityisesti niiden ystävien kanssa, joiden kanssa ollaan tekemisissä myös fyysisessä todellisuudessa omassa lähiympäristössä. Sosiaaliset verkostopalvelut helpottavat yhteydenpitoa sekä ystäviin että samanmielisten ihmisten muodostamiin harrasteryhmiin ja yhteisöihin, jotka ajavat esimerkiksi jotain yhteiskunnallista asiaa. Nykypäivänä tällaiset palvelut ovat suurilta osin pelkästään Internetissä, joka vaikeuttaa seniorikansalaisen osallistumista. Aktiivisimmat heistä toki käyttävätkin Internetiä, mutta etenkin puhelin ja kirjeet pitävät heidän verkostojaan aktiivisina.

Sosiaaliset verkostot ja kohtaamispaikat mahdollistavat toimintaa, joka rikastaa elämää. Ne tekevät siitä elämisen arvoisin ja kiinnostavat yhteisöön. Suomi ja Hakonen peräänkuuluttavat (2008, 141) ikäihmisiä myös kulttuurisina toimijoina, eikä pelkästään kulttuurin kuluttajina ja vastaanottajina. Senioreiden ammentaessa elämänasiantuntijuudesta viisautta nuoremmille sukupolville seniorit toimivat kulttuurin tuottajina. Tämä avaa uusia ja mielenkiintoisia näkökulmia myös kulttuurituottajalle. Senioreiden

kerryttämä elämäkokemus on sellaista, jota pitäisi saada enemmän tuotantojen suunnitteluissa – jos itse senioreita otettaisiin enemmän mukaan suunnittelutyöhön, tulisi heille suunnitelluista tuotannoista enemmän asiakaslähtöisiä ja ”heidän näköisiä”.

3.5 Kirjasto kohtaamispaikkana

Kulttuuriharrastus kuuluu kirjaston perimmäiseen olemukseen – Hyypän ja Liikasen mukaan (2005, 175) kysymys on inhimillisen pääoman kasvattamisesta lukemisen ja tiedonvälityksen keinoin. Kirjasto tarjoaa tasapuolisesti kaikille kansalaisille tietoa ja kulttuuria maksutta, mutta näiden lisäksi se toimii eri ryhmien kohtaamispaikkana.

Sekä perinteisen että uudenlaisen osallistumisen taustalla vaikuttavat vahvasti sosiaaliset tekijät. Ihmiset ovat niin sanottuja sosiaalisia eläimiä: luontevin olomuotomme on olla osana yhteisöä. Jotkut yhteisöt on määritelty meistä riippumatta ja niihin kuuluminen on väistämätöntä: tällaisia automaattisia yhteisöjä ovat esimerkiksi ydinperhe sekä monet yhteiskunnalliset instituutiot, kuten koulujärjestelmä. Ne yhteisöt tai verkostot, joihin osallistutaan omasta tahdosta, tarjoavat yksilöille jotain sellaista, mitä he eivät yksin voi saavuttaa. (Holmberg ym. 2009, 138.)

Osallistuminen kirjastojen toimintaan voi tuottaa samanlaisia positiivisia ja hyvinvoinnin kokemuksia kuin muukin vapaaehtoinen osallistuminen. Kirjastojen yhteisön jäsenenä asiakkaat saavat uutta informaatiota ja voivat osallistua aktiiviseen tiedonmuodostukseen. Osallistuminen voi tukea myös ihmisten yhteisöllisyyden tarvetta ja se antaa mahdollisuuden luoda uusia sosiaalisia verkkoja. Tunne kuulumisesta kirjaston yhteisöön, sosiaalinen vuorovaikutus muiden asiakkaiden kanssa sekä yleinen osallisuuden tunne kannustavat ihmisiä osallistumaan uudelleenkin. (Holmberg ym. 2009.) Etenkin senioritoiminnassa yhteisöllisyyden tunteen tuottaminen on tärkeää, sillä moni on eläkkeelle jäämisen jälkeen syrjäytymisvaarassa ja vanhat sosiaaliset tukiverkostot saattavat hävitä työuran loppumisen myötä.

Hyypän ja Liikasen mukaan (2005, 176) yleisten kirjastojen toiminta-aktiivisuus lisää hyvinvointia, joka liittyy pidempään elinikään. Hyypä ja Liikainen kertovat (2005, 176–177) japanilaisesta tutkimuksesta, jossa tutkijat selvittivät erilaisten yhteiskunnal-

listen ja taloudellisten tekijöiden vaikutusta alueen väestön kuolleisuuteen. Kirjasto toiminta ennusti hengissä säilymistä. Mitä aktiivisimmin kirjasto alueella toimi, sitä pidempään väestö eli. Muita terveyteen vaikuttavia tekijöitä ei saatu tutkimuksessa selville, jotka olisivat selittäneet kirjastojen ja kuolemien yhteyttä. Japanilaistutkimuksessa kirjastovaikutusta mitattiin kirjaston kirjojen lukumääränä, lainauksien lukumääränä, kirjastojen saamina määrärahoina ja kirjastokorttien lukumääränä. Mielenkiintoista olisikin lukea tällainen samanlainen tutkimus Suomesta, mutta aihetta ei ole täällä tutkittu.

4 KYSELYTUTKIMUS

Opinnäytetyöni perustana on kyselytutkimus, joka tehtiin kotkalaisille senioreille tammikuussa 2012. Sen avulla haluttiin saada tietoa tilaajalleni, eli Kotkan kaupunginkirjastolle, heidän asiakkaidensa ja mahdollisten ei-kävijöiden kirjastotottumuksista, ja kartoittaa toiveita tulevaisuuden senioritoimintaa kohtaan. Tällaista tutkimusta ei ole ennen Kotkan kaupunginkirjastolle tehty, joten sille oli tilausta. Lisäksi kirjastojen tapahtumatuotanto on aihe, jonka tutkimus on vielä vähäistä etenkin Suomessa, joten aihe ja tutkimus ovat tuoreita.

Tein tutkimukseni kvantitatiivisena, eli määrällisenä tutkimuksena. Kvantitatiivinen tutkimus on Hirsjärven ym. mukaan (2004, 130) yhä vallitseva tutkimusstrategia sosiologi- ja yhteiskuntatieteissä. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa keskeisiä asioita ovat esimerkiksi johtopäätökset aiemmista tutkimuksista, aiemmat teoriat, käsitteiden määrittely ja koehenkilöiden tai tutkittavien henkilöiden valinta.

4.1 Kyselylomake

Tutkimuksessa tein kyselylomakkeen, joka postitettiin 100 kotkalaisille seniorille kotiin saatekirjeen ja palautuskuoren kanssa 4.1.2012 ja viimeinen palautuspäivä sille oli 13.1.2012. Lisäksi Kotkan kaupunginkirjaston pääkirjastoon sekä lähikirjastoihin jaettiin yhteensä noin 100 lomaketta ajalla 9.-13.1.2012. Lomakkeessa oli mukana myös arpalipuke, jonka täyttämällä ja palauttamalla pystyi osallistumaan uutuuskirjojen arvontaan. Palautetuilta lomakkeilta saadut tiedot syötin Kotkan

kaupunginkirjaston minulle tarjoamaan Digium Enterprise – ohjelmaan, joka tekee tuloksista automaattisesti kaavioita, lukumääriä ja prosenttilukuja.

Yksi tapa kerätä aineistoa on Hirsjärven ym. mukaan (2004, 182) kysely, eli survey. Termillä tarkoitetaan sellaisia kyselyn, haastattelun ja havainnoinnin muotoja, joissa aineistoa kerätään standardoidusti ja joissa kohdehenkilöt muodostavat otoksen tai näytteen tietystä perusjoukosta. Standardoituus tarkoittaa sitä, että jos haluaa esimerkiksi saada selville, mikä asuinmuoto vastaajilla on, tätä asiaa on kysyttävä kaikilta vastaajilta täsmälleen samalla tavalla.

Tutkimusta suunniteltaessa päädyttiin tilaajan kanssa heti alkuvaiheessa siihen ajatukseen, että tutkimus teetettäisiin kyselylomakkeen avulla. Kyselylomakkeen avulla voidaan saada helposti paljon tuloksia, eli laaja tutkimusaineisto, ilman että siihen käytetään paljon aikaa. Kyselyssä voidaan myös kysyä monia asioita esimerkiksi jo yhdellä kaksipuolisella lomakkeella ja tulokset pystyy nopeasti syöttämään tietokoneelle. Lisäksi koen kyselylomakkeen eduksi etenkin vanhemman ikäpolven keskuudessa sen, että sen voi rauhassa täyttää esimerkiksi kotona. Lomakkeen laittamista Internetiin ei edes harkittu kohderyhmän, eli senioreiden, takia.

Kyselytutkimukseen liittyy myös heikkouksia. Yksi suurimmista heikkouksista Hirsjärven ym. mukaan (2004, 184) on se, että aineistoa pidetään pinnallisena ja tutkimuksia teoreettisesti vaatimattomina. Lisäksi he mainitsevat kyselytutkimuksen haitoiksi sen, että ei ole mahdollista varmistua siitä, miten vakavasti vastaajat suhtautuvat tutkimukseen ja vastaavatko he huolellisesti kaikkiin kysymyksiin. Tämän tutkimuksen kyselylomakkeiden yhteydessä jaettiin aina saatekirje, jossa kerrottiin esimerkiksi lomakkeen olevan kaksipuolinen, mutta silti osa vastaajista ei ollut sitä huomannut, eli he vastasivat vain ensimmäisen puolen kysymyksiin.

Lomaketta tulisi myös mielestäni tarkistuttaa ja testauttaa usealla henkilöllä ennen tutkimuksen teettämistä, sillä virheiden karsimisen avulla lomakkeesta tulee selkeämpi ja se helpottaa aina vastaajan työtä. Minulla oli onneksi käytössä senioriryhmä, joka kutsuttiin koolle Kotkan kaupunginkirjastoon 7.12.2011. Idea oli työni ohjaajan Anne Ruonalan, jonka mielestä senioriryhmä antaisi ideoita työni suunnitteluun, sekä antaisi palautetta kyselylomakkeesta. Senioriryhmään kuului viisi aktiivista kirjastokäyttäjää,

jotka ovat ennenkin olleet mukana kirjaston kehittämistoimissa tai muissa tapahtumissa.

Kyselylomakkeesta haluttiin tehdä mahdollisimman tiivis kokonaisuus, maksimipituudeksi määriteltiin kaksi sivua. Lopullinen lomake päätettiin monistaa kaksipuoliseksi, eli tällä tavalla saatiin tehokkaasti käyttöön yksi paperiarkki. Kyselylomake sisältää (liite 1) yhdeksän kysymystä, joista yksi on avoin. Loput kahdeksan kysymystä on monivalintakysymyksiä ja viidessä niistä on mahdollisuus vastata sanoin, esimerkiksi kysymys 4: Vaikuttaako kirjaston etäisyys, asumismuotonne tai terveydellinen tilanteenne kirjastokäynteihin: ei / kyllä, miten?

4.2 Kohderyhmä

Kohderyhmä valikoitui heti työn suunnittelun alkaessa, mutta haasteeksi koitui termin ”seniori” määritteleminen. Kuten alaluvussa 3.3 kirjoitin, on seniorin määritelmä häilyvä, mutta yleensä sillä tarkoitetaan yli 65-vuotiasta, mutta alle 80-vuotiasta. Lähdin siis tavoittelemaan tutkimuksessani ennen vuotta 1946 syntyneitä miehiä ja naisia.

Kirjaston ei-käyttäjien tavoittaminen osoittautui hankalaksi ja työlääksi, joten päädyimme tilaajan kanssa siihen, että ottaisimme kirjaston omasta asiakastietorekisteristä 100 henkilöä, jotka täsmäävät kyseiseen ikäryhmään. Lisäksi tarkistimme asiakastietorekisteristä, ettei heillä ollut sillä hetkellä lainauksia, sillä se voisi viitata siihen, etteivät he ole aktiivisia kirjastokäyttäjiä. Kirjaston asiakastietokannasta ei siis pysty hakemaan pelkästään niitä, jotka eivät ole käyttäneet kirjastoa esimerkiksi vuoteen tai henkilöitä ikäryhmittäin.

Jaoin vielä nämä 100 yhteystietoa postinumeroittain niin, että suurin osa haetuista yhteystiedoista on Kotkansaarelta, jossa asuu suuri osa Kotkan väestöstä. Lisäksi etsin osoitetietoja kahdestatoista eri postinumerosta, eli tuo 100 henkilöä jakautui kolmelletoista eri alueelle. Jakauma on seuraava: Kotkasaari 33 kpl, Katariina 2 kpl, Hovinsaaari 14 kpl, Metsola 5 kpl, Korela 4 kpl, Tiutinen 1 kpl, Ristinkallio 4 kpl, Otsola 1 kpl, Aittakorpi 6 kpl, Karhuvuori 8 kpl, Mussalo 5 kpl, Pirosevuori 3 kpl, Sunila 2 kpl, Laajakoski 1 kpl, Karhula 9 kpl ja Koivula 2 kpl.

Lisäksi lomakkeita jaettiin Kotkan kaupunginkirjastossa ja sen lähikirjastoissa noin 20 kpl kirjastoa kohden, mutta pääkirjastolle niitä kopioitiin lisää useasti hyvän menekin takia. Olin kehottanut saatekirjeessä kirjastoja jakamaan kyselyä aktiivisesti ja pitämään sen aina näkyvissä esimerkiksi lainaustiskillä. Pääkirjastolla tätä toteutettiin niin, että lomaketta oli jaossa kolmessa eri kerroksessa 1. kerroksen lukusalissa, 2. kerroksen tietopalvelussa ja 3. kerroksen musiikkiosastolla. Lisäksi olin pääkirjastolla itse päivittäin jakamassa lomakkeita etenkin aamupäivisin, jolloin paikalla on paljon senioriasiakkaita. Tähän sain apua myös kirjaston harjoittelijalta ja kirjastovirkailijalta sekä ohjaajaltani.

Näiden keinojen lisäksi etsin Internetistä kotkalaisten yhdistysten ja esimerkiksi palvelutalojen yhteystietoja ja lähetin niihin kaikkiin tiedotteen tästä tutkimuksesta ja pyysin tiedottamaan siitä eteenpäin. Samalla kutsuin kaikki kohderyhmään sopivat täyttämään lomaketta kirjastolle, tai tulostamaan sen liitetiedostosta ja lähettämään kirjastolle. Jakamalla kyselylomakkeita kahdella eri tavalla, ja tiedottamalla siitä, pystyttiin lähes kokonaan varmistamaan satunnaisotoksen toteutuminen, eli se, että jokaisella kotkalaisella seniorilla oli mahdollisuus tulla valituksi otokseen. Tutkimuksen kohderyhmänä olivat siis kirjaston käyttäjät ja mahdolliset ei-käyttäjät.

4.3 Tutkimuksen tulokset

Noin yli kahdestasadasta jaetusta kyselylomakkeesta palautui takaisin 105 kappaletta, joista kirjeitse saatiin 40 kpl ja kirjastoista kerättynä 65 kpl. Mielestäni etenkin kirjeitse saatu palautuspostin määrä on hyvä, sillä lähetetystä sadasta 10 palautui takaisin väärän osoitteen tai muun syyn takia - tällöin lähes puolet kirjeen saaneista palautti tutkimuksen. Kirjastoista palautui tutkimuksia enemmän kuin kirjeitse, suurin osa niistä saatiin pääkirjastosta Kotkansaarelta. Tämä seikka ei kuitenkaan mielestäni vääristä tutkimustuloksia, vaan se tarkoittaa sitä, että Kotkansaarella on eniten aktiivisia seniori-ikäisiä kirjastonkäyttäjiä. Jälkeenpäin kävi myös ilmi, ettei muissa lähikirjastoissa oltu jaettu lomaketta niin aktiivisesti. Lisäksi kirjekuoren vieminen postilaatikoon saattoi olla jollakin vastaajalla kynnyksenä tutkimukseen osallistumiseen.

Tutkimuksen tuloksista saadaan paljon tärkeää tietoa työni tilaajalle. Vaikka muutama kysymyksen tulos, esimerkiksi sukupuolijakauman, ei ollut yllätyksellinen, voi-

daan tuloksien avulla kehittää Kotkan kaupunginkirjaston senioritoimintaa. Seuraavissa alaluvuissa tarkastelen tutkimuksen tuloksia lähemmin, teen niistä johtopäätöksiä, sekä kerron tutkimuksessa ilmenneistä ongelmista. Tutkimuksen kokonaistulokset löytyvät myös liitteestä 2.

4.4 Tulosten tarkastelua

Palautuneita lomakkeita oli siis yhteensä 105. Tutkimuksen tuloksia tarkastellessa pitää ottaa huomioon, ettei joka kysymykseen saatu jokaiselta vastaajalta vastausta. Esimerkiksi 12 vastaajalta oli jäänyt huomaamatta kokonaan lomakkeen toinen puoli.

Taustatiedot

Kyselytutkimus alkaa kysymyksillä taustatiedoista. Neljällä ensimmäisellä kysymyksellä selvitetään vastaajan sukupuoli, ikäjakauma, siviilisäätty ja asumismuoto, lomakkeeseen kolme ensimmäistä oli otsikoitu kysymys numero 1. alle ja neljäs 2. alle. Seuraavat kysymykset ovat myös ikään kuin taustatietoa, mutta kysymällä harrastuksista ja kulttuuritottumuksista saadaan vastaajatyypistä selkeämpi kuva. Viimeiset kysymykset käsittelevät aktiivisuutta kulttuuritapahtumia ja kirjastotoimintaa kohtaan, sekä kirjaston kehittämistoimia.

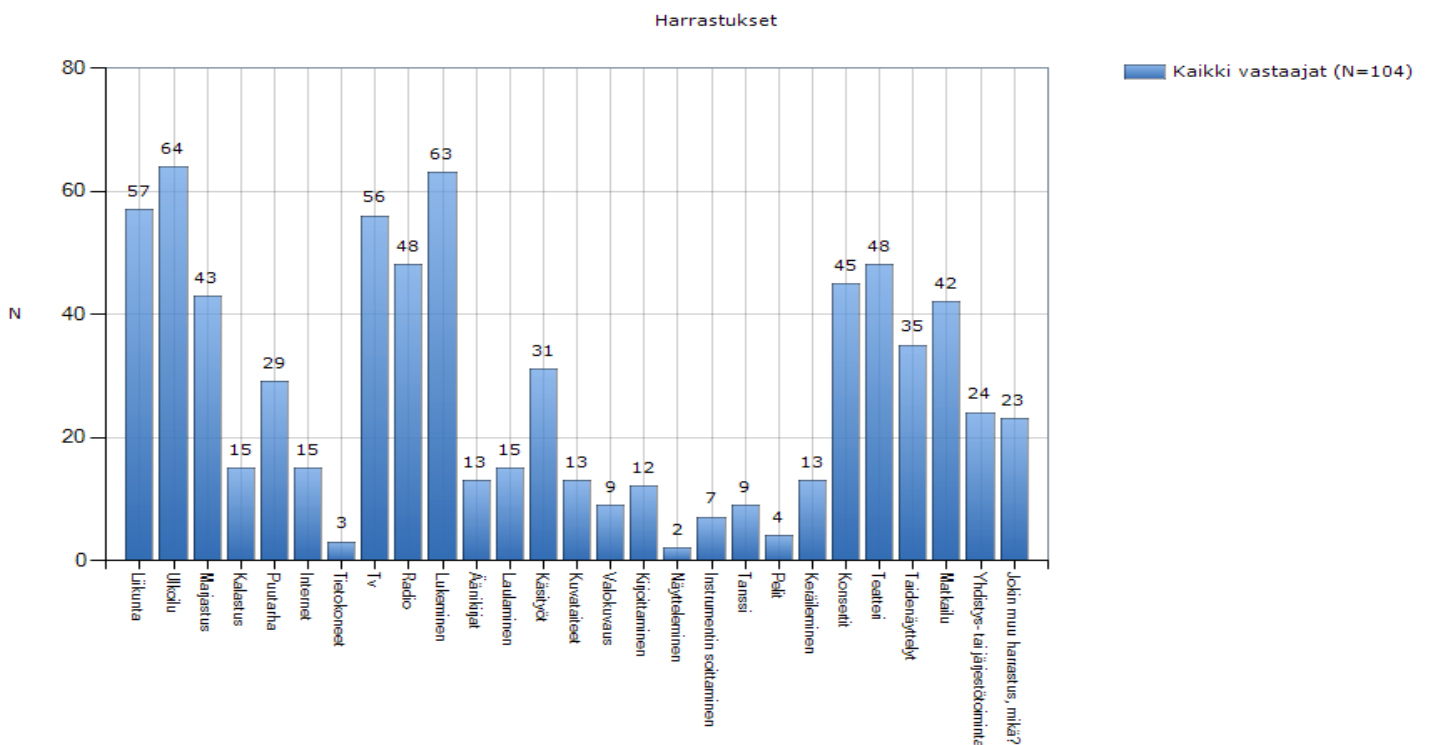
Tutkimuksen sukupuolijakauma jakautui seuraavasti: vastaajista 43 % oli miehiä ja 57 % naisia. Kokonaistuloksen kannalta on hyvä, että prosenttien jakautuminen ei ole tätä suurempi, vaan kummankin sukupuolen mielipide on tullut esiin. Seuraava kohta käsittelee ikää: tutkimuksessa ei kysytty vastaajan tarkkaa ikää, vaan vastausvaihtoehdot rajattiin kahteen kohtaan, yli 75 vuotta täyttäneisiin ja 65–75-vuotiaisiin. Ensimmäiseen kohtaan vastasi 71 % ja toiseen 29 %, eli vastaajista suuri osa on jo reilusti eläkeiän ylittäneitä senioreita. Kolmas kysymys käsittelee siviilisäättyä, 65 % vastaajista eli avo-/avioliitossa, 6 % oli naimattomia, 16 % oli leski ja 14 % eronnut. Asumismuotoa kysyttäessä enemmistö kertoi asuvansa (98 %) normaalissa asunnossa, eli esimerkiksi kerrostalossa tai omakotitalossa. Loput kaksi vastaajista kertoi asuvansa palveluasunnossa ja toinen heistä hoivakodissa.

Saavutettavuus

Kolmas kysymys käsitteli kirjaston saavutettavuutta. Sen avulla haluttiin kartoittaa niitä seikkoja, kuten terveydentilaa, jotka saattavat vaikuttaa vastaajan kirjastossa asiointiin. Kysymykseen ”vaikuttaako kirjaston etäisyys, asumismuotonne tai terveydellinen tilanteenne kirjastokäynteihin” annettiin kaksi valmista vastausta, johon toiseen pystyi vastaamaan myös avoimesti: ei ja kyllä, miksi. 76 % vastaajista kertoi, etteivät yllämainitut seikat vaikuta kirjaston käyttöön. Loput vastaajista kertoi esimerkiksi etenkin etäisyyden ja vanhuuden tuomien liikuntarajoitteiden vaikuttavan kirjastokäyttöön (kaikki avoimet vastaukset lueteltu liitteessä 2(3-4)). Tuloksia käsitellessäni huomasin, että osa vastaajista oli käsittänyt kysymyksen myös ”positiivisella” tavalla ja vastanneet esimerkiksi kirjaston läheisyyden lisäävän sen käyttöä. Nämä vastaukset eivät kuitenkaan mielestäni vääristä kysymyksestä saatavia tuloksia, sillä niitä on alle 10 ja koska ne on ”kirjoitettu ylös”, ne ovat tarpeen tullen helposti pois poimittavissa.

Harrastukset

Seuraavassa kysymyksessä selvitetään harrastuksia, ja siinä on yhteensä 26 erilaista monivalintakohtaa, jonka lisäksi avoin vastauskohta muulle harrastusvaihtoehdolle. Vastaamisen helpottamiseksi olin jaotellut vaihtoehdot eri sarakkeisiin, esimerkiksi liikuttaviin ja sosiaalisiin harrastuksiin. Kuvassa 8 luvut ovat kappalemääriä.

KUVA 8. Harrastusvaihtoehdot ja vastausmäärät.

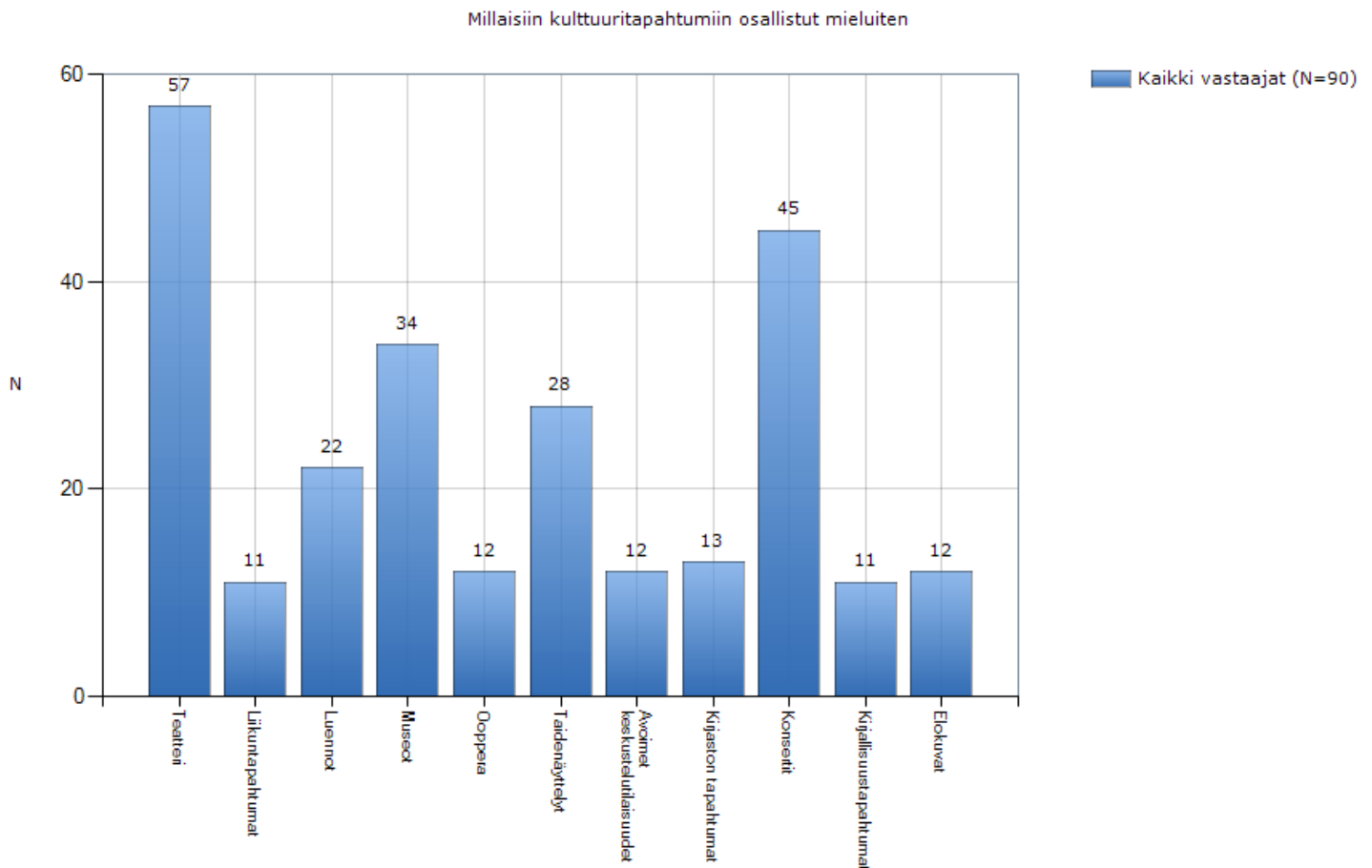
Tämä kysymys oli siis monivalintakysymys, ja melkein jokainen oli valinnut listasta ainakin kolme vaihtoehtoa. Suosituimmiksi vaihtoehtoiksi nousivat ulkoilu, lukeminen ja liikunta. Valintoja saivat myös paljon erilaiset kulttuuriharrastukset, kuten teatteri, konsertit ja taidenäyttelyt. Tämä tarkoittaa mielestäni sitä, että monella vastaajalla harrastukset ovat monipuolisia: puolet niistä voi olla aktiivisia, osallistavia ja yksilöllisiä harrastuksia, kun taas puolet niistä sosiaalisia yhdessäoloa esimerkiksi kulttuuri-tapahtumassa.

Senioriväestön keskuudessa etenkin kulttuuriharrastukset ovat yleisiä heidän lisääntyneen vapaa-aikansa takia, lisäksi rahaakin saattaa olla enemmän käytettävissä omaan hyvinvointiin kuin työvuosina, jolloin mahdolliset lapset asuivat vielä kotona. Avoumissa vastauksissa erilaisia vastausvaihtoehtoja tuli yhteensä 28, joista kolmessa mainittiin mökkeily. Muita esille nousseita vaihtoehtoja olivat remontointi ja saneeraus, sisustus ja askartelu, sekä uinti ja elokuvat.

Kulttuuri- ja kirjastotapahtumiin osallistuminen

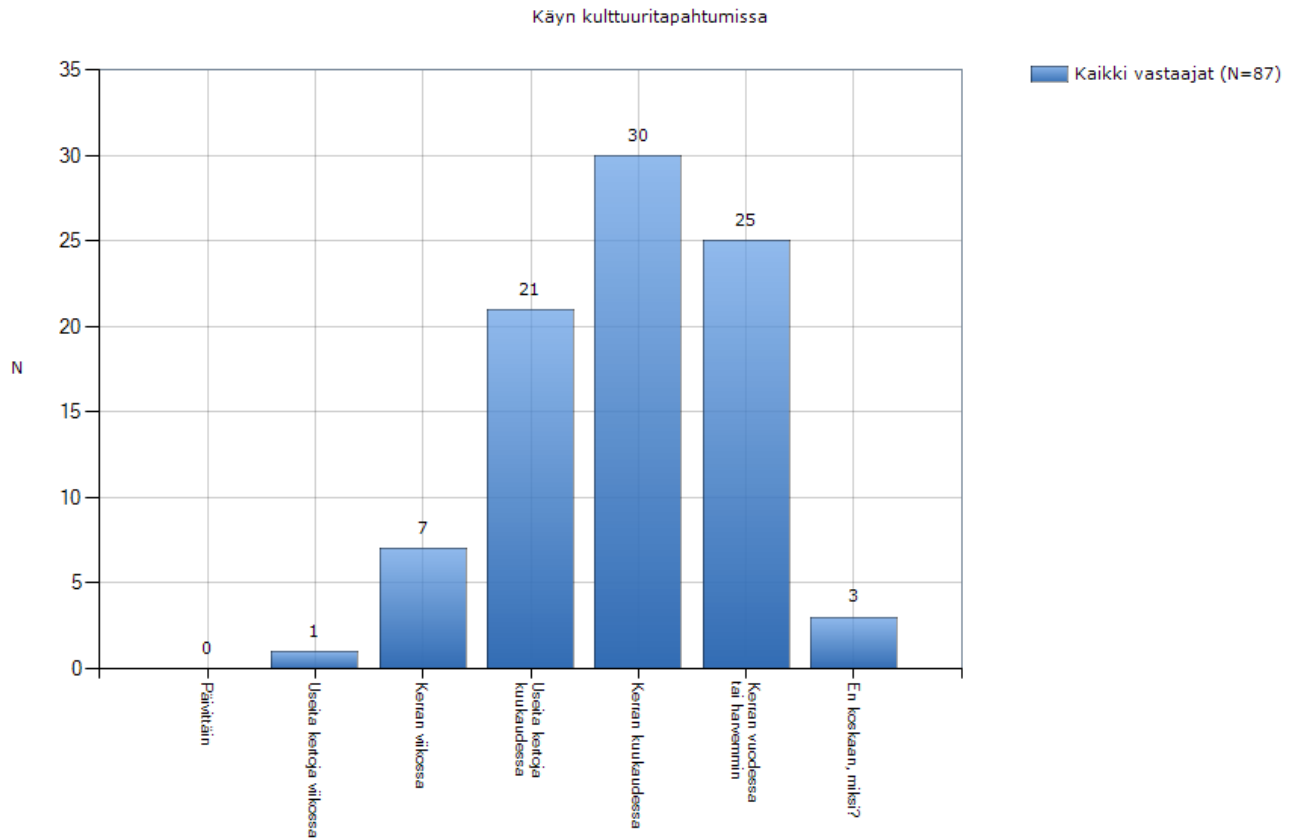
Seuraavassa kysymyksessä haluttiin selvittää, millaisiin kulttuuritapahtumiin vastaajat osallistuvat mieluiten (kuva 9). Edellisen kysymyksen tapaan tämäkin oli monivalinta ja vastausvaihtoehtoja oli 11: teatteri, liikuntatapahtumat, luennot, museot, ooppera, taidenäyttelyt, avoimet keskustelutilaisuudet, kirjaston tapahtumat, konsertit, kirjallisuustapahtumat ja elokuvat.

Näistä vaihtoehtoista teatteri vei kärkipaikan vastaajien mieluisimpana kulttuuriharrastuksena, seuraavana tulivat konsertit ja museot. Teatterin suosion saattaa selittää Kotkan monipuolinen kaupunginteatteri, joka esittää monipuolisia tuotantoja. Teatteri yleensäkin on seniorikansalaisten keskuudessa suosittua, mutta hyvällä toisella sijalla on tämän tutkimuksen mukaan konsertit ja musiikkitapahtumat. Tässä kysymyksessä jokainen kohta valittiin ainakin yli kymmenen kertaa, joka tarkoittaa sitä, että myös luennoilla, keskustelutilaisuuksilla ja kirjallisuustapahtumilla on kysyntää.

Kuva 9. Kulttuuritapahtumat

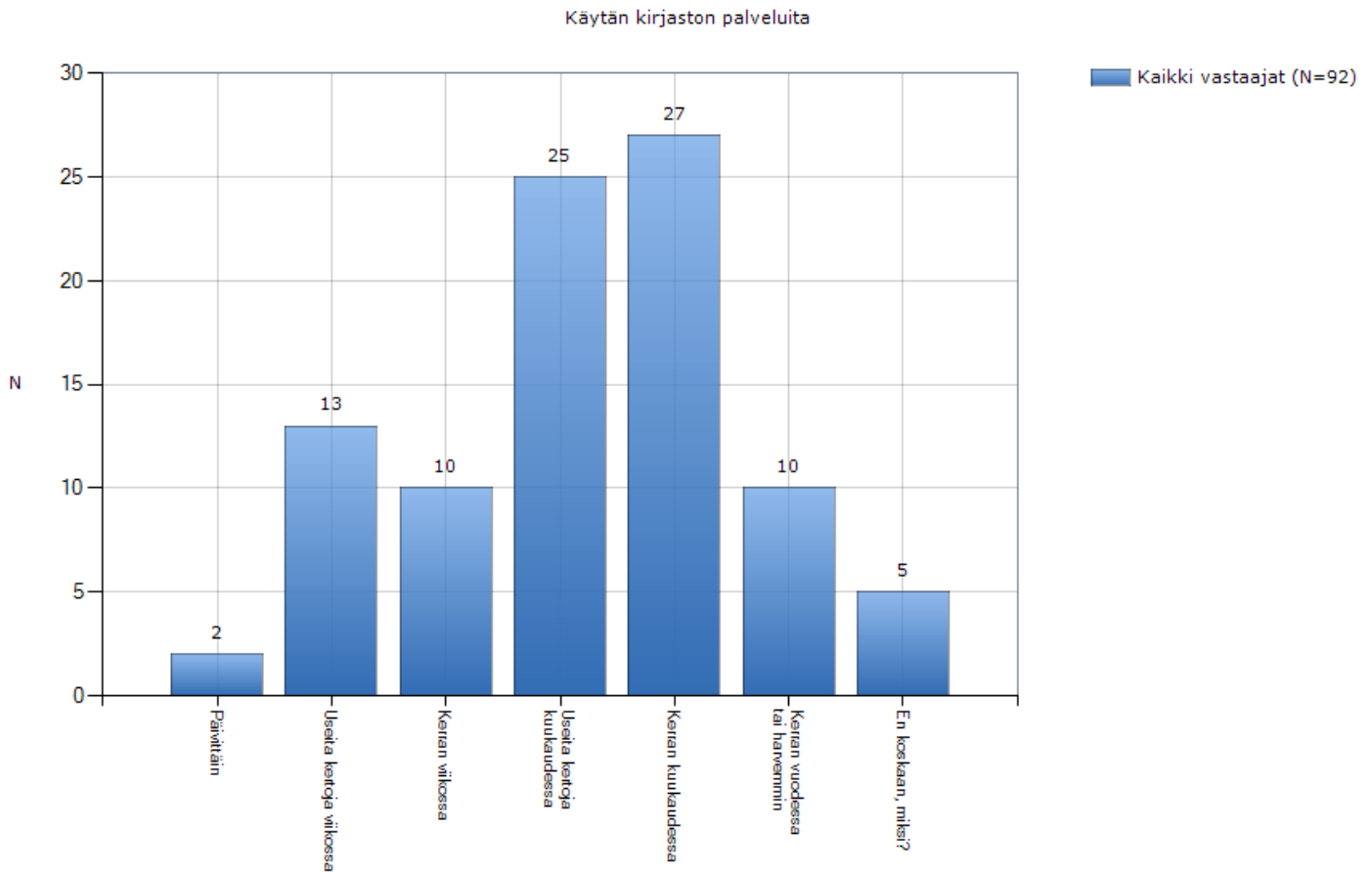
Seuraavissa kahdessa kysymyksessä selvitettiin vastaajien kulttuuritapahtumien (kuva 10) ja kirjaston (kuva 11) vierailun kertamääriä. Vastausvaihtoehdot olivat jaoteltu kummassakin seuraavasti: päivittäin, useita kertoja viikossa, kerran viikossa, useita kertoja kuukaudessa, kerran kuukaudessa, kerran vuodessa tai harvemmin ja en koskaan, miksi. Näillä kahdella kysymyksellä haluttiin kartoittaa sitä, löytyykö niiden väliltä eroavaisuuksia ja pohtia mistä ne mahdollisesti johtuvat.

KUVA 10. Kulttuuritapahtumien käyntimäärät.

Verrattaessa 10 ja 11 (alla) kaavioita voi huomata, että tulokset ovat jakautuneet lähes tasan. Tämä tarkoittaa sitä, että suuri osa vastaajista kävi sekä kirjastossa että kulttuuritapahtumissa joko useita kertoja kuukaudessa tai kerran kuukaudessa. Suurin, lähes 20 % ero kysymysten välille ilmeni vastauskohdassa kerran vuodessa tai harvemmin kirjaston hyväksi. Tämä seikka voi johtua kulttuuritapahtumien maksullisuudesta verrattuna kirjaston maksuttomuuteen: teatterissa käynti saattaa maksaa jopa useita kymmeniä euroja kerralla. Yleisen johtopäätöksen näistä kysymyksistä pystyy vetämään: kulttuuriharrastajat käyttävät myös ahkerasti kirjastoa.

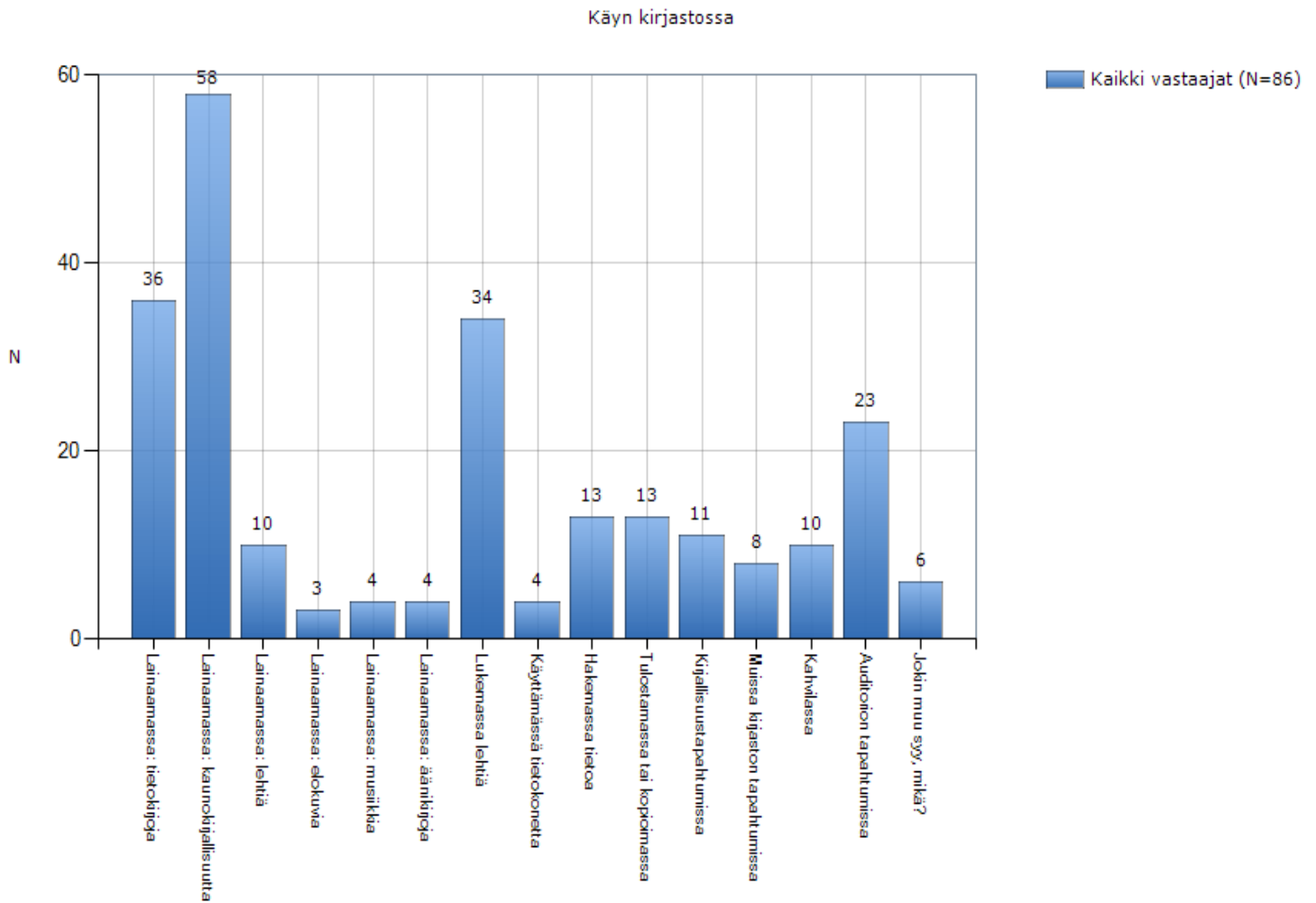
Kummassakin kysymyksessä oli myös vapaata vastaustilaa kohdassa ”en koskaan, miksi” ja siihen tulleet vastaukset olivat seuraavia kulttuuritapahtumien kohdalta: sairaus, liikuntarajoitteisuus ja ei ole tarjolla. Kirjaston käyttämättömyyteen syiksi lueteltiin sairaus, laaja kotikokoelma, liikuntarajoitteisuus, huonontunut näkökyky ja se että käyttö on vain jäänyt vuosien saatossa vähäisemmäksi.

Kuva 11. Kirjaston käyntimäärät.

Kummassakin kohdassa käynnit ovat siis pääasiassa jääneet pois vanhuuden tuomien sairauksien tai liikuntarajoitteisuuden takia.

Kysymyksessä kahdeksan (kuva 12) kysytään vastaajan kirjastokäyttöä. Tämä kysymys on myös monivalinta, jolloin vastaajat voivat valita niin monta vaihtoehtoa kun he kokevat tarpeelliseksi. Vastaukset on jaettu kahteen sarakkeeseen, jossa toisessa on luetteloitu lainaamiseen liittyviä vaihtoehtoja ja toisessa tekemiseen ja sosiaaliseen kanssakäymiseen liittyviä vaihtoehtoja. Yli puolet vastauksista kohdistui kaunokirjallisuuden lainaamiseen, eli kirjastojen pääasialliseen toimintaan. Tietokirjojen lainaaminen ja lehtisalin käyttäminen nousivat vaihtoehdoista myös yli muiden, mutta myös tapahtumat saivat useita valintoja. Tähän kysymykseen oli mahdollista vastata myös omalla vaihtoehdolla ja syyt olivat: tapaamassa vanhoja luokkatovereita, käytän vaihtokaappia (sisäänkäynnin vieressä oleva kirjojen vaihtopiste), Seniori-klubi, ajanviete, tottumus ja runopiiri.

Kuva 12. Syyt kirjaston käyttöön.

Kirjaston kehittämiskohdat

Viimeinen eli yhdeksäs kysymys oli koko tutkimuksen ainoa kokonaan avoin kysymys. Sen avulla haluttiin herätellä vastaajia ideoimaan kirjastolle uusia palveluita ja tapahtumia, tai antamaan kehitysideoita. Kysymykseen ”Kirjastot ovat jo nyt monipuolisia kulttuurikeskuksia. Millaisia palveluja ja tapahtumia haluaisitte ja toivoisitte lisää?” oli jätetty vastaamatta harmittavan usein (48 kpl/105 kpl) ja suuri osa vastaajista oli jo tyytyväisiä kirjaston palveluihin ja tapahtumiin. Kaikki vastaukset on lueteltu liitteessä 2(10–11), mutta luettelen seuraavassa niistä muutaman. Vastauksista kävi ilmi, että kirjastoon haluttaisiin enemmän kirjallisuustapahtumia ja etenkin tunnettuja kirjailijoita kertomaan uutuusteoksistaan. Myös lyhyet kirjallisuustuokiot mainittiin: tämä kertoo siitä, ettei tapahtumien tarvitse aina olla yli tunnin mittaisia, vaan pienet hetket piristävät arkipäivää sen enempää sitomatta aikatauluja. Yhdeksi kehittämise-

aksi nousi myös palvelujen aikaistaminen ainakin yhtenä päivänä viikossa, kirjaston toivottiin aukeavan klo 10 sijaan tuntia aiemmin. Uskon, että tämä on myös monen muun vastaajan mielessä, sillä kirjastossa sitä toivotaan usein.

4.5 Johtopäätökset

Tutkimuksessa selvitettiin, millaiset ovat kotkalaisten senioreiden kulttuurimieltymykset ja kirjastotottumukset sekä miten he voisivat auttaa kehittämään Kotkan kaupunginkirjaston senioritoimintaa. Seuraavassa avaan tuloksia, teen niistä johtopäätöksiä ja lopuksi kerron kirjoittamastani senioritoiminnan vuosisuunnitelmasta.

Sukupuoli- ja ikäjakauma oli kohtalaisen odotettu, sillä olimme ohjaajani kanssa keskustelleet aiemmin, että vanhemman ikäpolven kirjastokäyttäjät ovat yleensä 65–75 –vuotiaita naisia. Tämä saattaa johtua siitä, että naiset lukevat yleisesti enemmän ja kirjastokäyttö saattaa pysyä aktiivisena koko elämän ajan, kun taas miehillä se saattaa vähentyä peruskoulun jälkeen. Tähän tutkimukseen miehet olivat osallistuneet kuitenkin lähes yhtä aktiivisesti kuin naiset, jonka takia tapahtumien aiheita suunnitellessa kannattaa ottaa myös miehinen näkökulma huomioon. Yli 75-vuotiailla henkilöillä myös terveydentila voi olla este kirjaston käytölle, sillä alentunut fyysinen kunto rajoittaa kaikkea tekemistä.

Kysymyksellä asumismuodoista kartoitettiin, kuinka moni vastaajista asuu vielä normaalissa asunnossa, eli omakotitalossa, rivitalossa tai kerrostaloasunnossa, vai asuvatko he hoivakodissa tai palvelutalossa. Kotkansaarella ja yleisesti muualla Kotkassa sijaitsee useita hoivakoteja ja palvelutaloja, joten oletin sieltä tulevan enemmän kuin kaksi vastausta. Vaikka lähetin tiedotteen tutkimuksesta moneen yllämainittuun laitokseen, ei sieltä vastauksia silti saatu. Myöskään kirjaston henkilötietorekisterin kautta heitä ei tavoitettu, sillä sen tiedot pitää manuaalisesti päivittää asiakkaan toimesta, eivätkä ne päivitty suoraan väestörekisterikeskuksesta muuton yhteydestä. Monelta tämä jää huomaamatta ja näin tiedot vanhenevat.

Kysymykseen ”vaikuttaako kirjaston etäisyys, asumismuotonne tai terveydellinen tilanteenne kirjastokäynteihin” oli löydetty näkökulma, jota tutkimusta tehdessäni en ollut ymmärtänyt ottaa huomioon. Olin ajatellut kysymyksen vaihtoehdot rajoittavana

tekijänä, kun monet vastaajista näkivät ne mahdollisuuksina: kirjaston läheisyys oli etu, vaikka terveydellisiä ongelmia saattoikin olla. Näitä vastauksia ei ollut kuitenkaan kuin kahdeksan kappaletta (vastuksien kokonaismäärä 99 kpl), joten ne eivät vääristä tutkimuksen tuloksia. Seuraavan kerran tutkimusta tehdessäni osaan miettiä tarkemmin kysymyksien asettelua ja pohtia, ymmärtävätkö kaikki sen samalla tavalla. Kyllä – vaihtoehdon valinneet vastaajat kertoivat painavammiksi rajoittaviksi tekijöiksi liikunta- tai terveysrajoitteisuuden ja välimatkan. Tämä on mielestäni merkki siitä, että Kotkan kaupunginkirjaston pitäisi saada enemmän resursseja kotipalvelutoiminnan pyörittämiseen ja tuoda kirjastoa niille, jotka eivät pääse kirjastoon. Monilta lukeminen saattaa jäädä tyystin vammautumisen tai iän tuomien fyysisten ongelmien kautta. Lähikirjastojen tärkeys on myös selvä – vaikka niiden aukioloajat ovat rajalliset, tulee ne säilyttää sivistyksen ja kulttuurin turvaamiseksi myös ulkona keskustoista.

Harrastuksia kysymällä kartoitettiin vastaajan perustietoja. Niiden avulla voidaan tarkemmin määritellä myöhemmin vastaajien perustyyppiä ja tutustua syvemmin siihen, mitä seniorit harrastavat. Suurimmat vastausmäärät olivat lukemisella, liikunnalla ja ulkoilulla, tv:llä ja radiolla, sekä kulttuuritapahtumilla. Senioreiden arki kuulostaa tulosten perusteella monipuoliselta, aisteja käytetään aktiivisesti ja toiminta ei ole vain yksilöllistä. Kysymykseen oli lueteltu 26 valmista vaihtoehtoa, jonka lisäksi vastaaja saattoi kirjoittaa avoimeen tilaan oman harrastusvaihtoehdonsa, jos sitä ei luettelosta löytynyt. Omia harrastuksia lueteltiin 23 kertaa, joista eniten mainintoja keräsi mökkeily ja remontointi. Harrastuksiin saatetaan siis luetella myös ne asiat, jotka vielä työaikana ovat olleet osana normaalia arkipäivää ja pakollisia toimia - nyt niitä voidaan vain ”harrastella”. Harrastus – kysymyksen tuloksia voidaan viedä kirjaston senioriohjelmistoon: niitä voidaan joko konkreettisesti harrastaa tai pitää luentoja. Liikuntaharrasteisiin kirjaston tilat eivät ehkä ole ne sopivimmat, mutta pieniä aktiivoivia harjoitteita voidaan tehdä vaikkapa jooga-luennon yhteydessä.

Kulttuuritapahtumista mieluiten vastaajat osallistuvat teatteriin, konsertteihin tai museoihin. Teatterin suosiota tukee Kotkassa hyvin toimiva kaupunginteatteri, joka tekee usein yhteistyötä esimerkiksi Kouvolan kaupunginteatterin kanssa. Lisäksi Karhulan työväennäyttämö on nostanut suosiotaan paljon viime vuosina ja sitä pidetäänkin tärkeänä aktiivisena toimijana Karhulan kaupunginosan puolella. Teatterissa, konserteissa tai museoissa käyminen on kohtalaisen edullinen tapa kokea elämyksiä, sekä pysyä

päivän puheenaiheissa mukana. Nämä kulttuurikohteet ovat paikkoja, jossa katsoja voi kokea muutaman tunnin aikana tunteiden kirjon turvallisessa ympäristössä ja ammentaa niistä voimaa arkipäivään. Kotkassa kulttuuritarjontaa on sopivasti, joka mahdollistaa sen, että etenkin seniori-ikäinen ehtii ja voi osallistua monipuolisesti eri tapahtumiin ilman ”kulttuuriähkyä”.

Kulttuuritapahtumissa ja kirjastossa vierailujen määrä vaihteli suurilta osin kerran ja useita kertoja kuukaudessa vaihtoehtojen välillä. Useita kertoja viikossa – vaihtoehto valittiin useammin kirjaston kohdalla, mikä voi johtua siitä, että kirjasto on maksuttomuutensa takia ns. matalan kynnyksen paikka. Tuloksia tutkiessani huomasin, että näihin kysymyksiin olisi tarvittu vielä yksi vaihtoehto lisää vaihtoehtojen ”kerran kuukaudessa” ja ”kerran vuodessa tai harvemmin” välille. Muutama vastaajista oli tämän puutteen takia jättänyt vastaamatta ja kirjoitti oman vaihtoehdonsa vieressä olevaan ”en koskaan, miksi?” – kohtaan. Tässäkin kysymyksessä viimeisen vaihtoehdon olivat valinneet ne vastaajat, jolla on terveydellisiä rajoitteita osallistua joko kulttuuritapahtumiin tai käydä kirjastossa. Yksi vastaajista oli maininnut heikentyneen näkökyvyn syyksi lukemisen vähentymiseen. Vastaajan kaltaisten senioreiden takia mielestäni kannattaisi markkinoida äänikirjoja enemmän, sillä ne ovat helppokäyttöisiä, eivätkä sido kuulijaansa paikkaan tai aikaan.

Kirjastossa käydään edelleen etenkin senioreiden keskuudessa pääasiassa lainaamassa kaunokirjallisuutta, tietokirjoja tai lukemassa lehtiä. Tuloksista ilmeni, että kirjastoa on alettu pitämään myös pieninä kulttuurikeskuksina, joka tarjoaa yllämainittujen lisäksi tapahtumia ja tekemistä. Seniorit ovat yleensä kohtalaisen helppo yleisö, sillä lisääntyneen vapaa-ajan ja kiireettömyyden takia he osallistuvat usein ennakkoluulottomasti uusiin tapahtumiin. Muita vaihtoehtoja esiin nousi kuusi, jotka olivat kaikki erilaisia toisistaan. Kirjastovierailuille kerrottiin muiksi syiksi esimerkiksi vanhojen ystävien tapaamisen, Seniori-klubiin osallistumisen ja ajanvietteen. Kaksi aiempaa vaihtoehtoa kertovat myös lisääntyneestä vapaa-ajasta ja sen erilaisista käyttötavoista.

Viimeisellä avoimella kysymyksellä haettiin kirjaston hyviä ja huonoja puolia, joiden avulla sen palveluita voitaisiin kehittää. Etenkin tämän kysymyksen avulla halusin löytää niitä kehittämisen kohteita, joita voisin nostaa esiin tehdessäni Kotkan kaupunginkirjastolle tekemässäni senioritoiminnan vuosisuunnitelmassa. Kuten tuloksien

käsittelystä kävi ilmi, tähän kysymykseen oli jätetty usein vastaamatta. Suurin osa saaduista vastauksista oli vain myönteisiä ja niissä kiiteltiin kirjaston henkilökuntaa ja sitä, että palvelut riittävät tällä hetkellä.

Muutamia kehittämissuhteiksiakin kuitenkin saatiin. Aikaisempaa aukeamista toivottiin etenkin lauantaille, jolloin esimerkiksi kauppamatkalla voisi hoitaa muutkin asiat samalla kertaa. Tätä toivetta on esitetty Anne Ruonalan mukaan kirjastolle jo aiemmin ja siihen ollaan puuttumassa vielä tämän vuoden aikana lainaus- ja palautusautomaattien avulla. Henkilökunnan resurssien takia aukioloaikoja ei voida aina venyttää niin, että ne palvelisivat aina myös ns. erityisasiakkaita, vaan se on pyritty pitämään sellaisena, joka palvelee mahdollisimman montaa kohderyhmää kerralla. Toisille klo 10 aukeaminen on liian myöhäinen kun taas toisille klo 19 sulkeutuminen liian aikainen.

Muita mainintoja keräsivät musiikkiesityksien ja kirjailijavieraiden lisääminen. Kotkan kaupunginkirjasto toimii samassa Kotkan Musiikkiopiston kanssa ja niiden välinen yhteistyö on aktiivista: musiikkiopistolta vierailaan useasti kirjaston puolella esimerkiksi lauluhetkien merkeissä. Yksi vastaajista oli toivonut musiikkiesityksien tapahtuman myös ilta-aikaan, joka kertoo siitä, etteivät kaikki seniorit ole aina aamuisin liikkeellä. Päivässä on useita tunteja kulutettavana ja joskus vapaa-aika osuukin illalle, mutta silloin kulttuuritarjonta on usein enemmän nuorille ja töistä pääseville. Suurin osa senioritapahtumista voidaan siis edelleen sijoittaa aikaisiin iltapäiviin, mutta myös iltaohjelmalle on selvästi tarvetta.

Kirjailijavieraat ovat aina kiinnostaneet kirjastoissa, eikä Kotkan kaupunginkirjasto ole poikkeus. Resurssien puutteen takia kirjailijavieraat järjestetään nykyään Pekkas-Akatemian kautta ja kirjasto tarjoaa tilaisuuksille tilan. Kirjailijoita vierailee kirjastossa noin kuukausittain kesäkuukaudet poisluettuna. Kuuluisten kirjailijavieraiden lisäksi voitaisiin kirjastoissa esitellä enemmän esimerkiksi tunnettuja ja uudempiakin kirjailijoita. Lisäksi Kotkan ja lähiseudun kirjoittajat tulisivat varmasti mielellään maksutta esittelemään tuotantoaan, sillä se lisäisi heidän tunnettavuuttaan.

Kotkan kaupunginkirjaston senioritoiminnan vuosisuunnitelma 2013

Tutkimuksen tuloksien pohjalta kirjoitin Kotkan kaupunginkirjastolle senioritoiminnan suunnitelman vuodelle 2013 (liite 3). Vuosisuunnitelma on jaoteltu kuukausittain ja jokaisen kuukauden alla on siihen ajankohtaan sopivaa toimintaa. Pääasiassa jokaisen kuukauden alla on neljä eri toimintoa: kuukausittain vaihtuva kirjallisuusvisa, kaksi senioriklubia sekä yksi tapahtuma. Mielestäni tämä määrä on sellainen, että kirjasto pystyy vielä omien resurssiensa kanssa toteuttamaan ja sitä kautta ylläpitämään hyvää senioritoimintaa.

Jos resurssit antavat tulevaisuudessa myöten, suosittelisin Senioriklubin järjestämistä kaksi kertaa kuussa. Sen kävijät voisivat myös itse osallistua klubien sisällön suunnitteluun, joka pienentäisi järjestäjän, eli kirjastovirkailijan, suunnittelutaakkaa. Näiden keinojen avulla Senioriklubi pystyisi kasvattamaan entisestään suosiotaan ja turvaamaan jatkuvuutta. Suunnittelutyön ohessa ohjaajani Anne Ruonala antoi minulle tehtäväksi keksiä Senioriklubille uuden nimen ja muutamasta vaihtoehdosta valittiin yhdessä senioriryhmän kanssa Virtapiiri.

Kuukausittain vaihtuva kirjallisuusvisa voi olla joko osastoilla tapahtuva perinteinen visailu, johon voi osallistua aina sen kuukauden ajan tai pienemmässä tilassa tapahtuva kertamuotoinen visailu. Jälkimmäisellä tarkoitan ”pubivisan” tyylistä noin tunnin mittaista rentoa tapahtumaa, jossa pienissä joukkueissa kisailtaisiin kirjallisuuteen liittyvissä kysymyksissä. Visan aiheet yhdistettäisiin aina johonkin teemaan tai ajankohtaan.

Tapahtumia suunnittelin kaikille muille kuukausille, paitsi heinäkuulle jolloin kirjastossa on jo paljon hiljaisempaa kesälomien ja kaupungin muiden tapahtumien takia. Tapahtumat ovat pääpiirteittäin joko keskustelutilaisuuksia, seminaareja, messuja tai osallistavia.

Olen liittänyt tapahtuman siihen ajankohtaan, jossa ne olisi tarkoitus järjestää. Esimerkiksi tammikuussa järjestettäisiin yksipäiväiset Löydä uutta tekemistä – messut, jossa kirjaston ala-aulaan kutsutaan 5-10 kpl näytteilleasettajia yhdistyksistä ja harrasteryh-

mistä esittelemään toimintaansa. Pisteet voivat olla myös osittain toiminnallisia, eli niissä saa kokeilla ja nähdä uusia asioita ja kädentaitoja.

Toinen esimerkki on huhtikuulta, jolloin vietetään Maailman kirjan ja tekijänoikeuksien päivää. Tapahtumassa olisi tiedotusta seniori-ikäisille tekijänoikeuksista: mitä ne ovat ja miksi niistä tarvitsee olla tietoinen. Lisäksi keskusteltaisiin siitä, miten tekijänoikeudet näkyvät kirjastossa, miten nettimaailmassa. Käytännön vinkkien esiintuominen on tärkeää, sillä niiden kautta uusia asioita pystyy oppimaan ja muistamaan helpommin. Päivän aikana olisi kolme eri tietoisuutta, esimerkiksi kello 10.30, 14 ja 18.

Kolmas tapahtumaesimerkki on lokakuulta, jolloin vietetään Kansainvälistä ikäihmisten päivää. Kirjaston auditoriossa järjestettäisiin kaksiosainen seminaari, jossa olisi mukana eri alojen asiantuntijoita puhujina ja esittelijöinä, esimerkiksi ensimmäisen osan aiheina olisivat terveys, päihteet ja jaksaminen. Lisäksi esittelyssä esim. korttelikoti Muurikka, palvelutaloja sekä apuvälinelainaamo. Seminaarin toinen osa olisi viihitteellisempi ja rennompi, aiheena kulttuuri ja hyvinvointi. Mukana esiintymässä esim. teatteriryhmä MamMatit ja miesvoimistelijaryhmä Möljän Pöljät.

Tutkimuksesta saadun palautteen perusteella tapahtumien ei tarvitse olla aina pitkiä, vaan myös lyhyet ”tempaukset” ovat tervetulleita. Jos tapahtuma on luonteeltaan lyhyt, on mielestäni hyvä järjestää se kaksi kertaa päivässä; kerran aamupäivästä ja kerran myöhemmin iltapäivällä, sillä vaikka seniorit pääasiassa liikkuvatkin enemmän aamupäivisin, olisi myös tärkeää myös iltapäiviin tarjota aktiviteettia. Tutkimuksessa ja senioriryhmän kanssa kävi ilmi, että viikonpäivistä keskiviikko-illat ja perjantait kannattaa sulkea pois. En halunnut kirjata suunnitelmaan tarkkoja päivämääriä tai kellonaikoja, sillä näin kirjasto pystyy ne oman aikataulunsa ja työvuorosuunnittelun puitteissa määrittämään heille sopiviksi. Lisäksi tapahtumista kirjoitin vain pääpiirteet ylös, eli mitä ne sisältäisivät ja milloin, eli niihin olen jättänyt muokkausvaraa.

Kirjaston toteuttaessa vuosisuunnitelmaa sen imago seniorityön aktiivisena tekijänä nousee ja sitä kautta se saa varmasti uusia kävijöitä ja asiakkaita. Tapahtumien markkinoinnissa kannattaa ottaa huomioon sosiaalinen media ja kirjaston omat nettisivut, mutta pitää samalla mielessä, etteivät ne ole tämän kohderyhmän tavoittamiseksi pääasialliset väylät. Jo aiemmin kirjaston käyttämät keinot, kuten julisteet ja lentolehtiset

ovat hyväksi havaittuja ja niiden lisäksi tapahtumakalenterista voisi painattaa pienen vihkosen jaettavaksi. Lisäksi Virtapiiri on hyvä keino jakaa tietoa tulevista tapahtumista.

5 PÄÄTÖS

Kyselytutkimuksen tuloksien ja senioriryhmän vinkkien avulla kirjoitin Kotkan kaupunginkirjastolle senioritoiminnan suunnitelman vuodelle 2013 (liite 3). Suunnitelmaan kehitin Senioriklubille uusia aiheita, sekä kaikille muille kuukausille paitsi heinäkuulle uuden tapahtuman. Itse Senioriklubi sai myös tässä kehitystyössä uuden nimen (Virtapiiri) - tällä uudistuksella tavoitellaan kerholle uutta ilmettä ja samalla uusia kävijöitä. Anne Ruonalan käydyn keskustelun perusteella kirjasto on tyytyväinen suunnitelmaan ja aikoo mahdollistaa sen tapahtumaohjelmistonsa ensi vuonna.

Yli kahden kuukauden työskentelyn jälkeen voin todeta, että tutkimus ei ole epäonnistunut, vaikka se ei tuottanut varsinaisesti paljon uutta tietoa tai kritiikkiä kirjaston palveluita kohtaan. Katson, että Kotkan kaupunginkirjaston senioritoiminta on sen sijaan jo nyt onnistunutta, toimivaa ja aktiivista. Tuloksien perusteella voidaan yleistää, että vastaajan perustyyppi on 65–75 –vuotias liikuntaa harrastava nainen, joka käy teatterissa ja kirjastossa muutaman kerran kuukaudessa.

Tämä opinnäytetyö on jo rikastuttanut ainakin tekijänsä elämää, sekä myöhemmin toivottavasti myös monen muun ihmisen arkipäivää. Tulevana kulttuurituottajana haluan olla mukana myös tulevaisuudessa tässä tärkeässä työssä, jonka avulla voidaan kehittää seniorityöstä vielä voimaannuttavampaa.

Lähteet

Anttiroiko, Ari-Veikko & Savolainen, Reijo 2001. Globaali murros ja yleisen kirjaston roolin muutos. Informaatiotutkimus (20) 3/2001, 51-59.

Brandscape 2009. Mikä on brandi? Ja muita yleisesti esitettyjä kysymyksiä. WWW-dokumentti. http://www.brandscape.fi/brand_fi.pdf . Päivitetty 30.12.2009. Luettu 19.3.2012.

Hirsjärvi Sirkka, Remes Pirkko & Sajavaara Paula 2004. Tutki ja kirjoita. Tampere: Tammer-Paino OY.

Holmberg, Kim, Huovila, Isto, Kronqvist-Berg, Maria, Nivakoski, Outi, & Widén-Wulff Gunilla 2009. Kirjasto 2.0 muuttuva osallistumisen kulttuuri. Helsinki: BTJ Finland Oy.

Hyypä, Markku, T. & Liikanen, Hanna-Liisa 2005. Kulttuuri ja terveys. Helsinki: Edita.

IFLA, Section of Public Libraries 1995. The IFLA/UNESCO Public Library Manifesto. The Hague. Finnish version. WWW-dokumentti. <http://archive.ifla.org/VII/s8/unesco/finn.htm>. Päivitetty 12.5.1997. Luettu 13.1.2012.

Kannila, Helle 1919. Kirjastoseuran yleinen kirjastokokous 10.4.1919. . Teoksessa Korpisaari, Jaakko & Saarti, Jarmo (toim.) Kirjastonhoitaja tulevaisuudessa – Millaista osaamista kirjastot tarvitsevat? Kirjastonhoitajien säätiö. Forssa: Painotalo Auranen

Kirjastolaki 904/1998. WWW-dokumentti. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980904>. Ei päivitystietoja. Luettu 13.1.2012.

Kyyti-kirjastot, 2012. WWW-dokumentti. <http://www.kyyti.fi/tietoa-meista>. Ei päivitystietoja. Luettu 16.1.2012.

Launonen, Virpi 2011. Haastattelu 6.2011. Kirjastot tänään ja huomenna: Virpi Launonen, kirjastotoimenjohtaja Mikkelin kaupunginkirjasto – Etelä-Savon maakuntakirjasto. Haastattelija Reijo Honkonen.

Leppäkangas, Soila 2010. Tapahtumapaikkana kirjasto. Helsingin kaupunginkirjaston tapahtumatoiminta nyt ja tulevaisuudessa. Humanistisen ammattikorkeakoulun opin- näytetyö. Helsinki: HUMAK.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2009. Opetusministeriön kirjastopolitiikka 2015. Yleiset kirjastot. Kansalliset strategiset painoalueet. Opetusministeriön julkaisuja 2009:32. WWW-dokumentti.
http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2009/kirjasto_ohjelma.html. Ei päivitystietoja. Luettu 16.1.2012.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2010. Kirjastoalaan liittyviä tilastoja. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. WWW-dokumentti.
<http://www.minedu.fi/OPM/Kirjastot/tilastot/>. Ei päivitystietoja. Luettu 18.1.2012.

Ruonala, Anne 2012. Henkilökohtainen tiedonanto 16.1.2012. Kotkan kaupunginkirjasto.

Sallmén, Pirjo 2007. Kirjastotyö muuttuu, muuttuuko kirjastotyöntekijä? Teoksessa Korpisaari, Jaakko & Saarti, Jarmo (toim.) Kirjastonhoitaja tulevaisuudessa – Millaista osaamista kirjastot tarvitsevat? Kirjastohoitajien säätiö. Forssa: Painotalo Auranen.

Sipilä, Sinikka 2007. Tulevaisuuden kirjastotyö vaatii moniosaajilta sosiaalisuutta ja uusia taitoja. Teoksessa Korpisaari, Jaakko & Saarti, Jarmo (toim.) Kirjastonhoitaja tulevaisuudessa – Millaista osaamista kirjastot tarvitsevat? Kirjastonhoitajien säätiö. Forssa: Painotalo Auranen.

Suomi, Asta & Hakonen, Sinikka (toim.) 2008. Kuluerastä voimavaraksi. Sosiokulttuurinen puheenvuoro ikääntymiskysymyksiin. Juva: PS-kustannus.

Tilastokeskus 2009. Väestöennuste 2009–2060. Ei päivitystietoja. Luettu 31.1.2012.
http://www.stat.fi/til/vaenn/2009/vaenn_2009_2009-09-30_tie_001_fi.html

Toimintakertomus 2009. Kotkan kaupunginkirjasto. Moniste.

Toimintakertomus 2010. Kotkan kaupunginkirjasto. Moniste.

Vaarama, M, Hakkarainen, A & Laaksonen, S 1999. Vanhusbarometri. Selvityksiä 1999:3. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

Yleisten kirjastojen neuvosto 2009. Yleisten kirjastojen neuvoston strategia 2009-2015. http://wiki.kirjastot.fi/index.php/YKN-strategia_Päättäjaversio-T.C3.A4llaisen_yleisen_kirjaston_haluamme_vuonna_2015. Ei päivitystietoja. Luettu 16.1.2012.

Hei!

Teidät on valittu satunnaisesti mukaan Kotkan kaupunginkirjaston tutkimukseen, jonka avulla kartoitetaan ja kehitetään kirjaston senioripalveluja ja – toimintoja. Tutkimusta tekee Mikkelin ammattikorkeakoulun kulttuurituotannon opiskelija Kaisa Horto opinnäytetyönään.

Toivomme, että osallistutte tutkimukseen täyttämällä ohessa olevan kaksipuolisen lomakkeen. Kyselyn täyttäminen kestää alle viisi minuuttia. Tutkimuksesta saatavat tulokset ovat erittäin tärkeitä kirjaston seniorityön kehittämisen kannalta, ja siksi toivomme teidän vastaavan kyselyyn.

Palautattehan täytetyn lomakkeen valmiiksi maksetussa kuoressa postiin viimeistään 13.1.2012. Tutkimuksen tiedot ja tulokset ovat täysin luottamuksellisia.

Ystävällisin terveisin,

Anne Ruonala
Kotkan kaupunginkirjasto
anne.ruonala@kotka.fi
puh. 0400 381 442
puh. 05 234 4569

Kaisa Horto
Kulttuurituotannon opiskelija
kaisa.horto@mail.mamk.fi

Jos haluatte osallistua uutuskirjojen arvontaan, täyttäkää alla oleva yhteystietolomake ja palauttakaa se kyselyn kanssa samassa kuoressa.

Voittajille ilmoitetaan henkilökohtaisesti.

Nimi _____

Osoite _____

Puhelinnumero _____

Jokin muu harrastus, mikä**5. Millaisiin kulttuuritapahtumiin osallistut mieluiten:**

teatteri	ooppera	konsertit	liikuntatapahtumat
taidenäyttelyt		kirjallisuustapahtumat	
luennot		avoimet keskustelutilaisuudet	
museot		kirjaston tapahtumat	elokuvat

6. Käyn kulttuuritapahtumissa:

päivittäin	useita kertoja viikossa	kerran viikossa
	useita kertoja kuukaudessa	kerran kuukaudessa
	kerran vuodessa tai harvemmin	
en koskaan, miksi _____		

7. Käytän kirjaston palveluita:

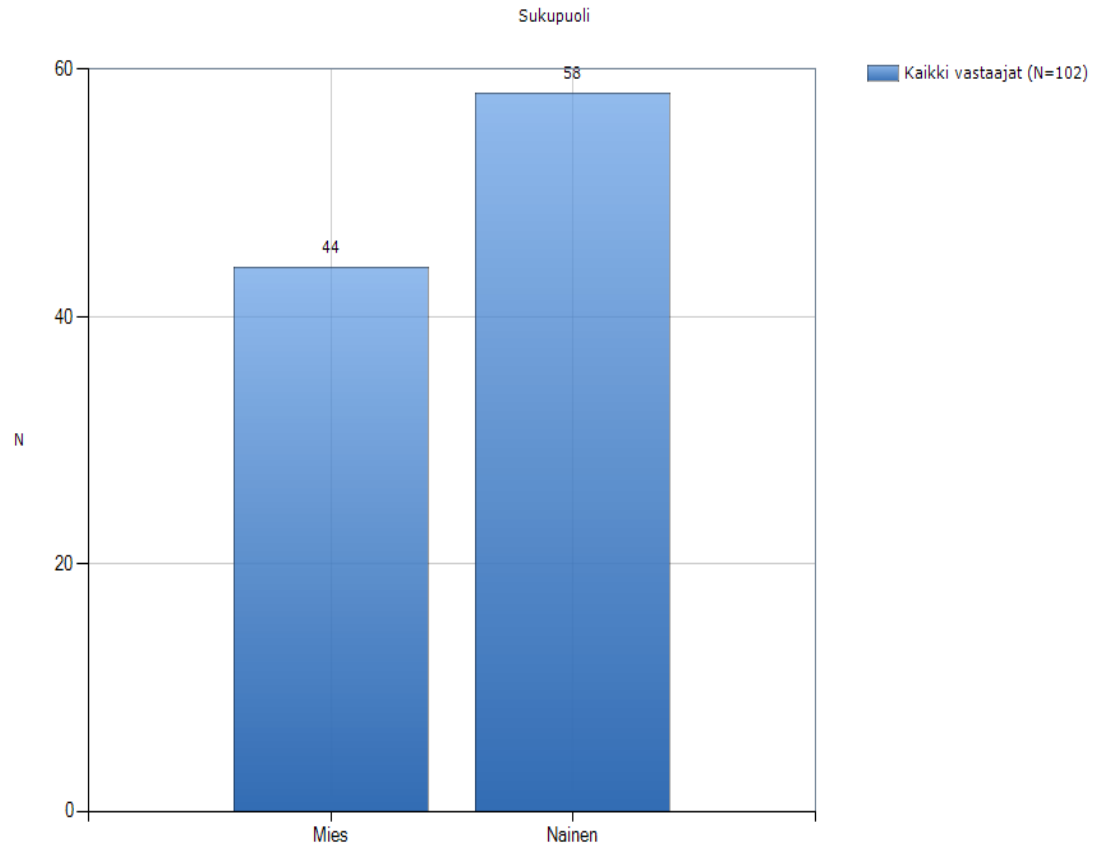
päivittäin	useita kertoja viikossa	kerran viikossa
	useita kertoja kuukaudessa	kerran kuukaudessa
	kerran vuodessa tai harvemmin	
en koskaan, miksi _____		

8. Käyn kirjastossa:**lainaamassa:**

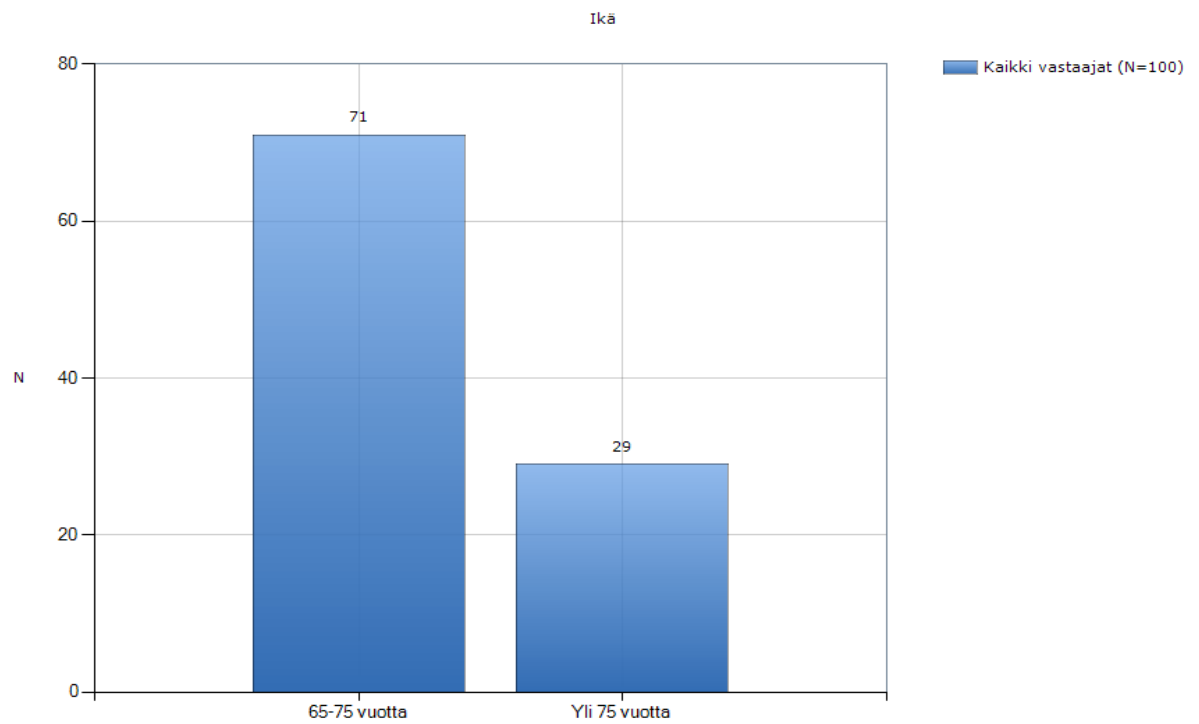
tietokirjoja	lukemassa lehtiä
kaunokirjallisuutta	käyttämässä tietokonetta
lehtiä	muissa kirjaston tapahtumissa
elokuvia	hakemassa tietoa
musiikkia	kahvilassa
äänikirjoja	tulostamassa tai kopioimassa
	auditorion tapahtumissa
	kirjallisuustapahtumissa

Jokin muu syy, mikä _____

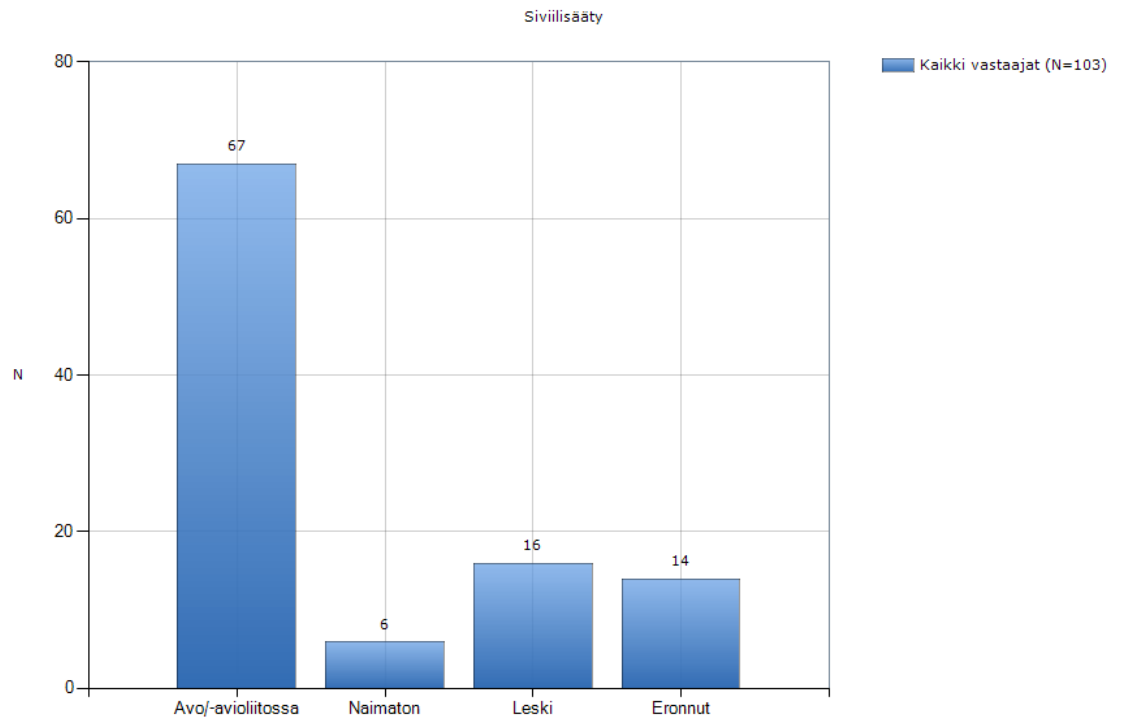
9. Kirjastot ovat jo nyt monipuolisia kulttuurikeskuksia. Millaisia palveluja ja tapahtumia haluaisitte ja toivoisitte lisää?

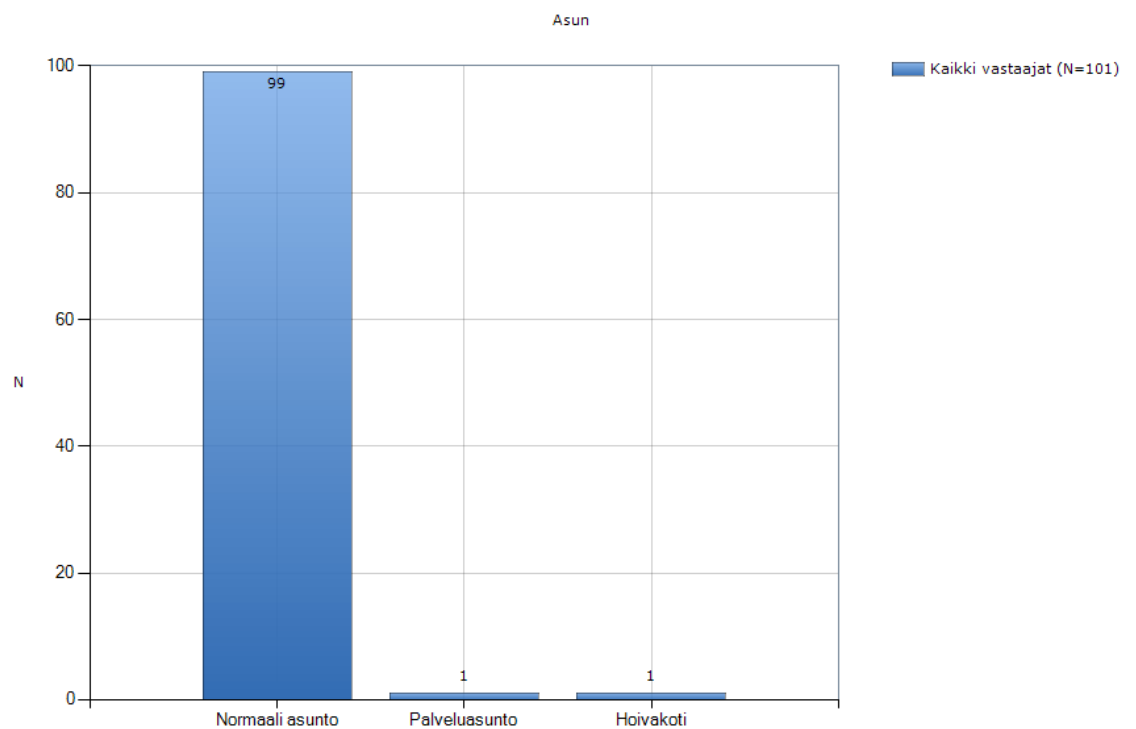
KUVA 3. 1. Taustatieto. Olen: mies / nainen

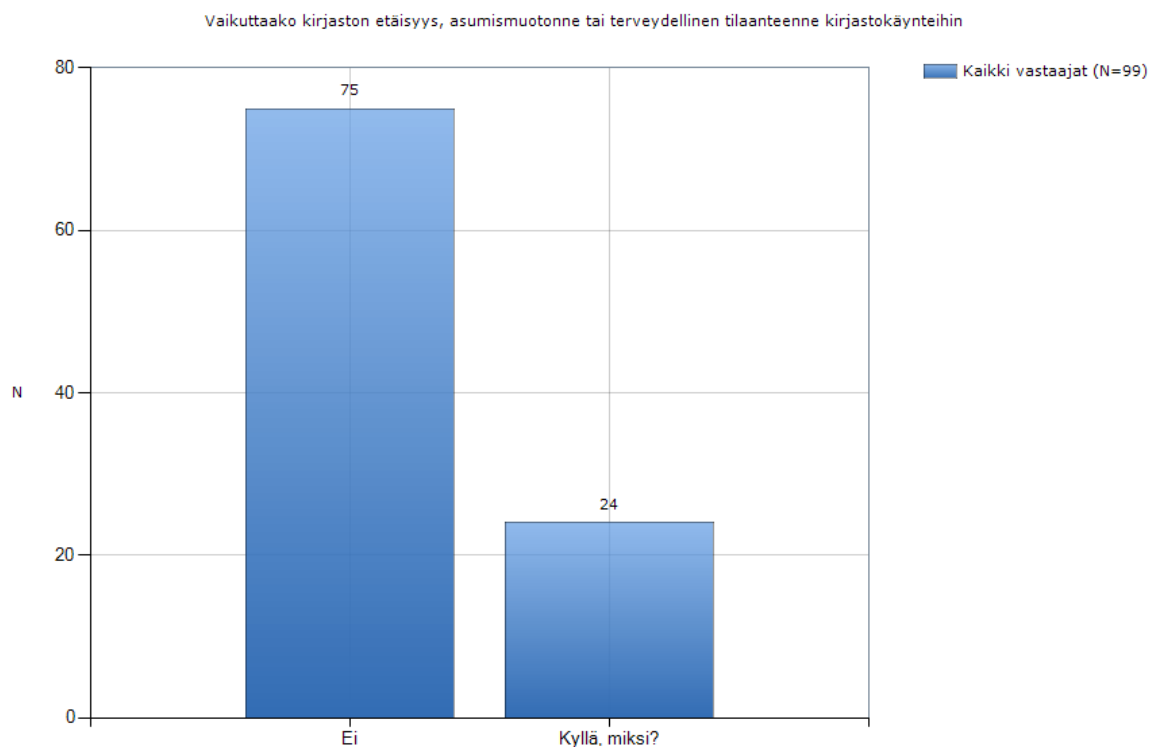
KUVA 4. 1. Taustatieto. Olen: yli 75 vuotta / 65-75 -vuotias

KUVA 5. 1. Taustatieto. Siviilisäätö: avo-/avioliitossa / naimaton / leski / eronnut

KUVA 6. 2. Asun: Normaali asunto / palveluasunto / hoivakoti

KUVA 7. 3. Vaikuttaako kirjaston etäisyys, asumismuotonne tai terveydellinen tilanteenne kirjastokäynteihin. Kyllä, miksi / ei.

Kyllä, miksi – avoimet vastaukset:

Asumme Sunilassa

Muistisairaus ja heikentynyt liikuntakyky

Liikun rollaattorilla, selkä- ja jalka ongelmia.

Matka 10 km.

Asun kävelymatkan etäisyydellä ja olen terve, joten pystyn useasti käymään kirjastossa mikä on tosi mukavaa

Hyvin lähellä

Liikkumisen suhteen

Liikkumisrajoitteisuutta, vaikuttaa vähän

Hiukan pitkä matka kävellä, mutta on kirjastoauto.

Jalat huonot, pääsee bussilla, kannatan lähikirjastoa Tavastilassa.

Kirjaston läheisyys lisää käyntejä

On lähellä

Asun kaukana ja pyörätuolilla on hankala kulkea. Kirjastoautoakaan ei nyt käy.

Sopivan kävelymatkan päässä

Asun kirjaston lähellä

Kirjaston etäisyys, olen liikuntarajoitteinen

Ajoittaiset liikkumisvaikeudet

Etäisyys. Matkan aika+matkan rahallinen arvo.

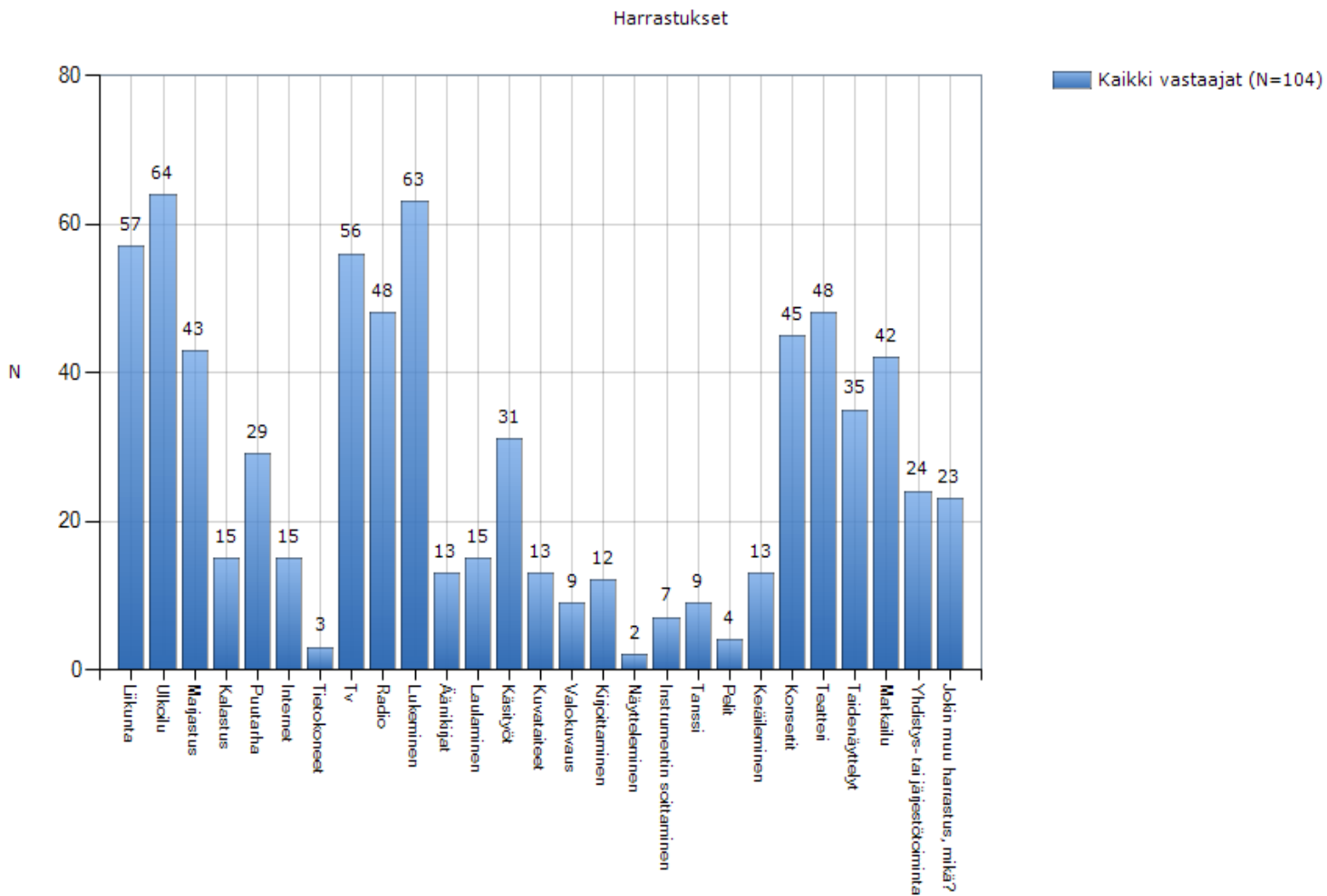
Käytän lähintä kirjastoa ja lähes päivittäin (mukavuussyistä)

En käy kirjastossa, koska näkökyky on heikentynyt, etten pysty lukemaan.

Lähikirjastoon tulee lähettyä useammin

Oma käynti on iän myötä vähäisempää. Tytär on osaksi tuonut lukemista.

Liikuntarajoitteisuus vaivaa

KUVA 8. 4. Harrastukset: liikunta / ulkoilu / marjastus / kalastus / puutarha / Internet / tietokoneet / TV / radio / lukeminen/äänikirjat / laulaminen / käsityöt / kuvataiteet / valokuvaus / kirjoittaminen, näytteleminen / instrumentin soittaminen / tanssi / pelit / keräileminen, konsertit / teatteri / taidenäyttelyt / matkailu / yhdistys- tai järjestötoiminta / jokin muu harrastus, mikä.

Jokin muu harrastus, mikä – vastaukset:

Mökkeily

Uinti

Levyjen keräileminen

Museokäynnit

Sisustus, askartelu, sienestys, elokuvat, jääkiekko

Mökkeily, saneeraus

Kävely

Elokuvat

Mökkeily

Linnut

Luonto

Ekologi

Vapaaehtoistyö ort.srk:n vanhustenkerhon ohjelman järjestäminen

Golf

Historia, sodat

Avantouinti

Lasten ja lastenlasten auttelu.

Filatelialia

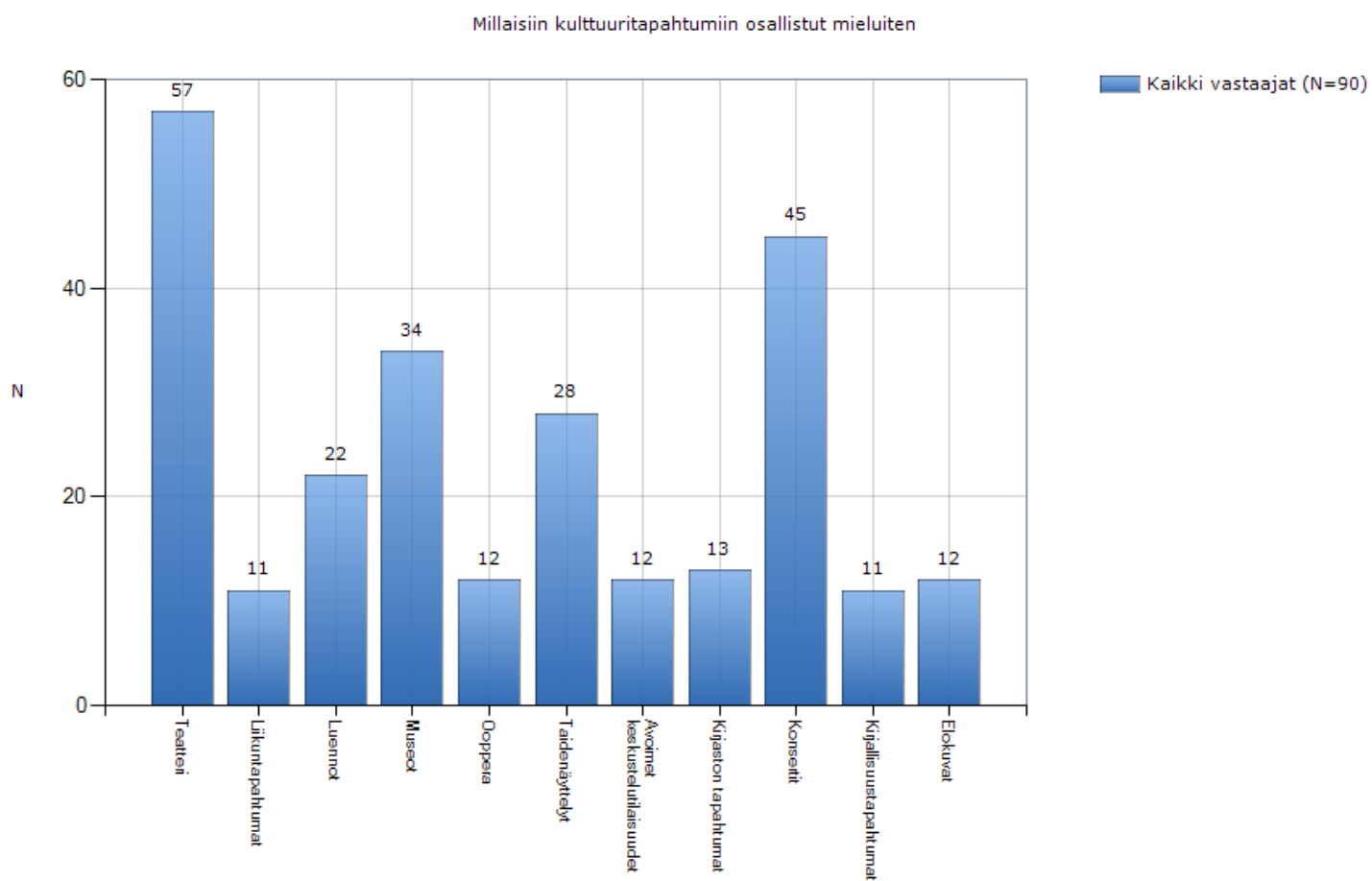
Golf

Rakennustyöt

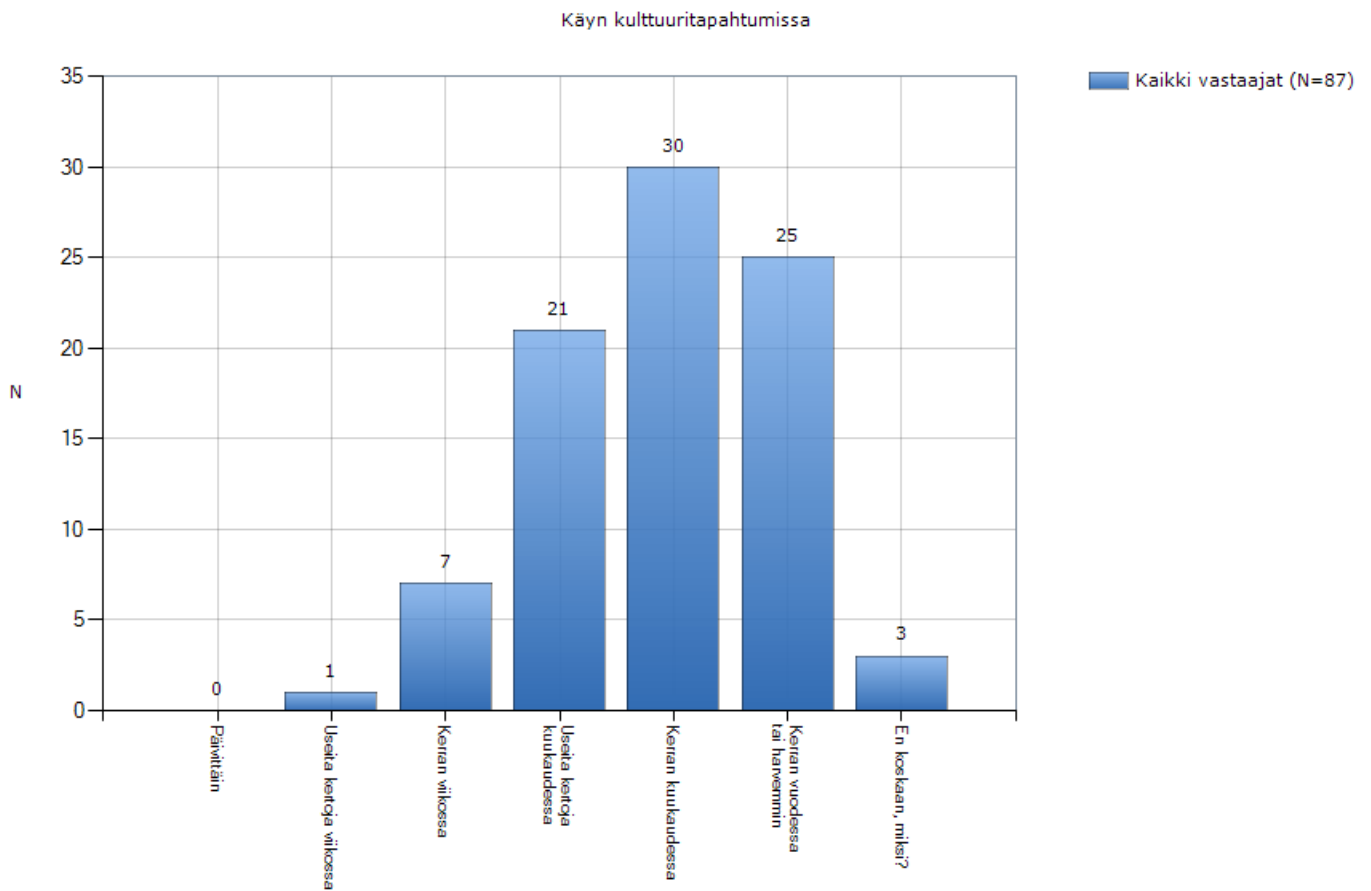
Purjehdus ja historia

Sukututkimus

Taidehistoria

KUVA 9. 5. Millaisiin kulttuuritapahtumiin osallistut mieluiten: teatteri / liikuntatapahtumat / luennot / museot / ooppera / taidenäyttelyt / avoimet keskustelutilaisuudet / kirjaston tapahtumat / konsertit / kirjallisuustapahtumat / elokuvat

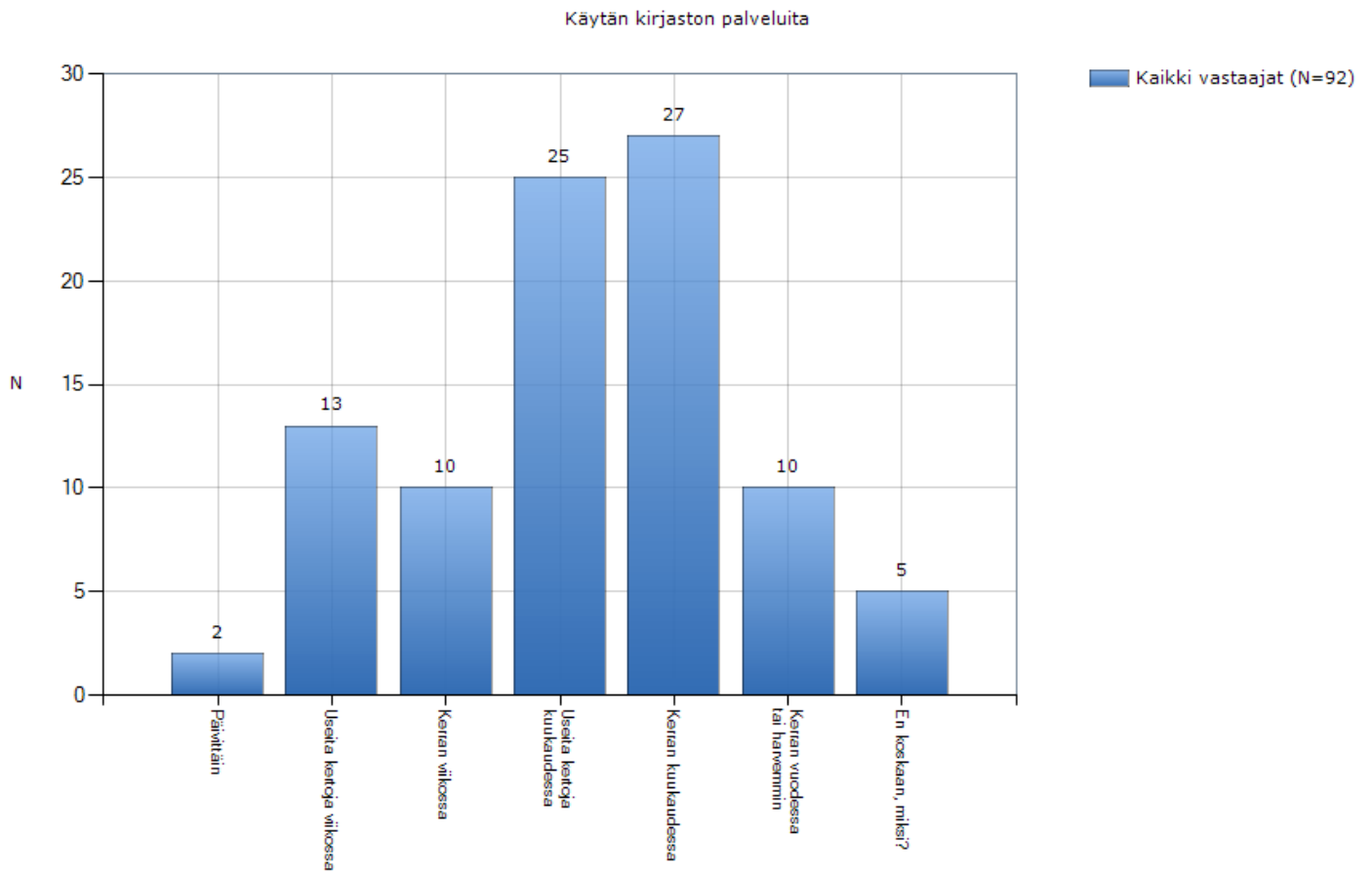
KUVA 10. 6. Käyn kulttuuritapahtumissa: päivittäin / useita kertoja viikossa / kerran viikossa / useita kertoja kuukaudessa / kerran kuukaudessa / kerran vuodessa tai harvemmin / en koskaan, miksi

En koskaan, miksi – vastaukset:

Sairaus

Liikuntarajoitteisuus

Kun ei ole tarjolla

KUVA 11. 7. Käytän kirjaston palveluita: päivittäin / useita kertoja viikossa / kerran viikossa / useita kertoja kuukaudessa / kerran kuukaudessa / kerran vuodessa tai harvemmin / en koskaan, miksi

En koskaan, miksi – vastaukset:

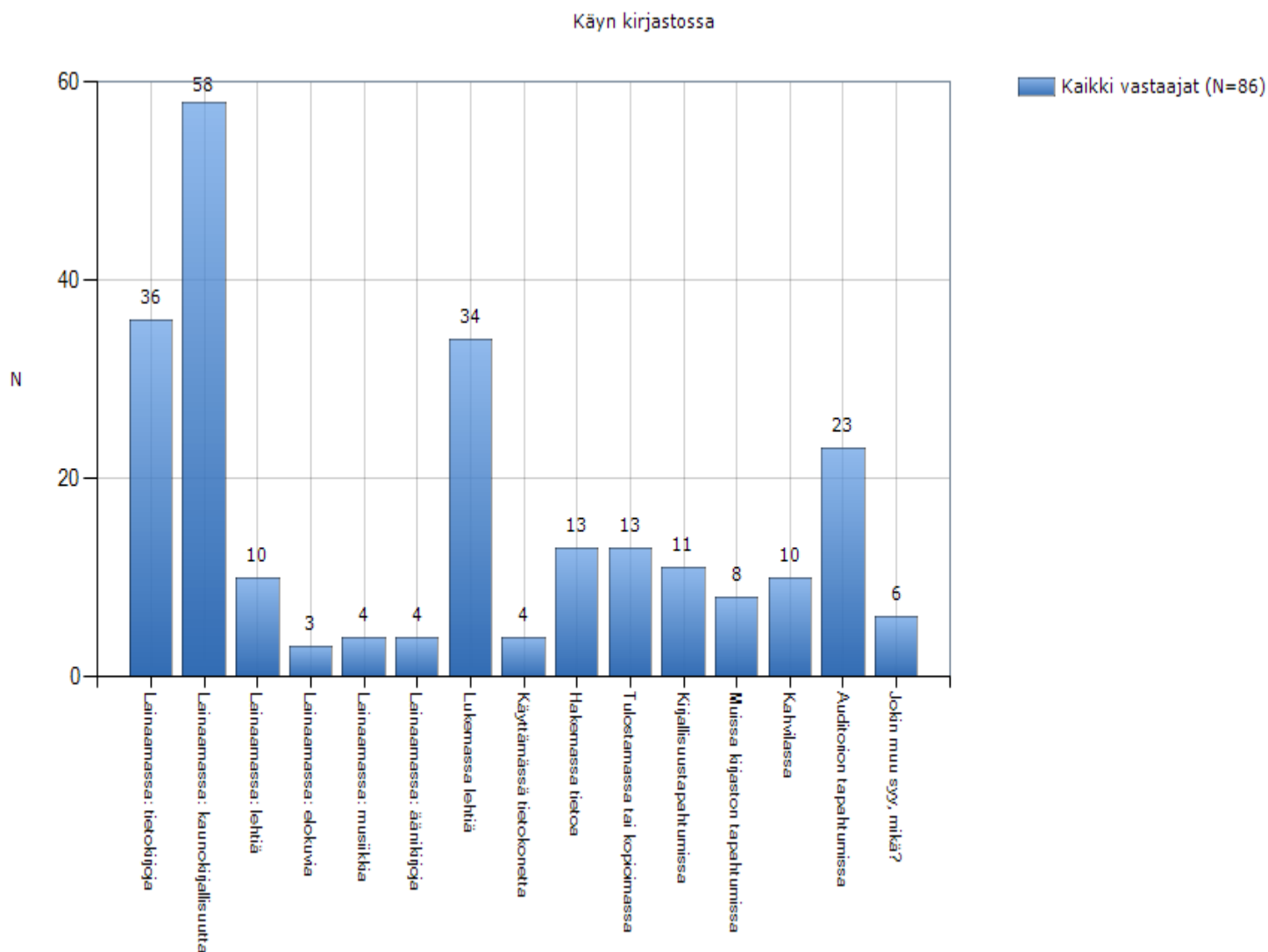
Sairaus

Kotona laaja oma kirjasto+divarihakinnat (yli 1000 nidettä)

Liikuntarajoitteisuus

Heikentynyt näkökyky

Ne ovat vain jääneet vuosien saatossa

KUVA 12. 8. Käyn kirjastossa: lainaamassa tietokirjoja / lainaamassa kaunokirjallisuutta / lainaamassa lehtiä / lainaamassa elokuvia / lainaamassa musiikkia / lainaamassa äänikirjoja / lukemassa lehtiä / käyttämässä tietokonetta / hakemassa tietoa / tulostamassa tai kopioimassa / kirjallisuustapahtumissa / muissa kirjaston tapahtumissa / kahvilassa / auditorion tapahtumissa / jokin muu syy, mikä

Jokin muu syy, mikä – vastaukset:

Tapaamassa entisiä luokkatovereita

Käytän vaihtokaappia

Seniorklubi

Ajanviete

Tottumuksesta, kirjaston ahkera käyttäjä 1930-luvulta alkaen.

Runopiiri

9. Kirjastot ovat jo nyt monipuolisia kulttuurikeskuksia. Millaisia palveluja ja tapahtumia haluaisitte ja toivoisitte lisää?

Vastaukset:

Nykyinen palvelu tyydyttää

Nykyinen palvelu tyydyttää

Olen tyytyväinen nykyisiin

Minulle riittää! Ehkä kirjailijavieraita enemmän.

Palvelu on hyvää, kiitos

Kiitän kirjaston hyvää henkilökuntaa!

Kaikki hyvin!

Aikaisempi aukiolo, etenkin lauantaina

Olen tyytyväinen nykyisiin palveluihin, en kaipaa lisää tapahtumia

Taidemusiikki esityksiä voisi olla enemmän, myös musiikkiopiston esityksiä iltaisin tai alkuillasta

Kirjaesittelyitä

Kirjallisuustapahtumia, joissa tunnettuja kirjailijoita ja runoilijoita. Silloin tällöin myös runonlausuntaa.

Kirjallisuussisältöisiä tietokilpailuja. Luentoja joistakin edesmenneistä kirjailijosista, myös ulkolaisia.

Tekstiviestimuistutus, että kirja on erääntymässä.

Toivoisin musiikkia lisää

Historiaan liittyviä paikallisia sekä koko maata käsittäviä luento/esitelmä-tilaisuuksia keskusteluineen.

Palvelut riittää

Kotkassa on suht. koht. hyvin toiminut

Hyvä näin.

Senioreille suunnattuja tapahtumia, sekä nuorisolle suunnattuja tapahtumia

Auditoriossa elokuvia, on jäänyt näkemättä matkojen vuoksi.

Minulle riittää kiitos

Nämä riittää

Tämä riittää

Olen sen verran kiireinen ja olen saanut lahjaksi kirjoja, joita luen. Minusta kirjastot ihan hyviä nykyisellään.

Terveydellisistä/liikunnallisista syistä en voisi osallistua mihinkään tilaisuuteen, siksi en halua mitään

Nykyiset riittävät

Runoiltoja

Olen tyytyväinen nykytarjontaan.

Minusta palvelut ovat nykyisillään hyviä.

Ei tarvitse lisätä välttämättä mitään, paitsi äänikirjoja.

Kirjailijavieraita

Eri kulttuuriryhmien esittelyä. Kirjojen esittelytuokioita, päivällä etenkin 10-15 välillä, etenkin uutuuksien, useilta aloilta kirjallisuutta - tuokiot melko lyhyitä, esim 30min. Voisiko yhtenä aamuna viikossa

kirjasto auete kuten lukusalo klo 9, voisi ottaa illasta 1h pois.

Näin on hyvä!

Ihan hyvä näin, maksuttomuus jatkossakin.

Olen tyytyväinen nykytarjontaan

Koska kirjan ikä on lyhyt, olisi mukava nähdä vuosittain luettelo eniten lainatuista kirjoista (~20-50 ensimmäistä) vertailu edellisvuoteen ja varastoon siirretyt kirjat (ei lainausta tiettyyn jaksoon).

Ei lisätoiveita

Olen tyytyväinen palveluihin

Varmaan ovat hyviä sellaisenaan jo nyt.

Helppoja reittejä kunnollisen tiedon lähteille

O.K.

Lisää uutuuskirjoja

Kirjailijoitte tapaamisia - omien teosten esittelyä ja keskustelua ajankohtaisista aiheista. Kiitos kirjastolle!

Nykyiset palvelut riittävät, jos kunto kestää käyttää niitä.

"Kunnallispoliittinen kuukausikatsaus"

Tapahtumat riittäisivät, mutta tilat eivät ainakaan Karhuvuoressa, jossa kirjasto siirrettiin liian pieneen tilaan.

Palvelut erinomaiset

Olen tyytyväinen nykyiseen

Tärkeää säilyttää nykyiset palvelut

KOTKAN KAUPUNGINKIRJASTON SENIORITOIMINNAN VUOSISUUNNITELMA 2013

MITÄ	MISSÄ	MILLOIN	KLO
Kirjallisuusvisa	Pääkirjasto, Karhula	Tammikuu	
Löydä uutta tekemistä – messut	Pääkirjasto, Karhula	Tammikuu	10–14
Virtapiiri: Talvilajit ennen ja nyt	Pääkirjasto, Karhula	Tammikuu	
Virtapiiri: Uuden vuoden juhlistaminen meillä ja maailmalla	Pääkirjasto, Karhula	Tammikuu	
Kirjallisuusvisa	Pääkirjasto, Karhula	Helmikuu	
Mistä tunnet sä ystävän? -ystävien yhteinen keskustelutilaisuus	Pääkirjasto	14.2.2013	11–13
Koko perheen elokuvat hiihtolomalla	Pääkirjasto, Karhula, Karhu- vuori	Helmikuu	12.00
Virtapiiri: perinnekirjallisuutta Suomesta	Pääkirjasto	Helmikuu	
Virtapiiri: Mummo & muksu - hiihtoloma yhdessä	Pääkirjasto	Helmikuu	
Kirjallisuusvisa	Pääkirjasto, Karhula	Maaliskuu	
Naistenpäivän keskustelutilaisuus & näyttely	Pääkirjasto	8.3.2013	13.00
Virtapiiri: Arjen luksusta - joka naisen ja miehen korjaussarja	Pääkirjasto	Maaliskuu	
Virtapiiri: Kunnallispoliittinen katsaus	Pääkirjasto	Maaliskuu	
Kirjallisuusvisa	Pääkirjasto, Karhula	Huhtikuu	
Maailman kirjan ja tekijänoikeuksien päivä - tietoisku	Pääkirjasto, Karhula, Karhu- vuori	23.4.2013	10.30, 14 18.00
Virtapiiri: Hyvä ravitsemus	Pääkirjasto	Huhtikuu	
Virtapiiri: Uudenlaisia kädentaitoja	Pääkirjasto	Huhtikuu	
Kirjallisuusvisa	Pääkirjasto, Karhula	Toukokuu	
Kirjan ja ruusun päivä	Pääkirjasto	4.5.2013	14.00
Virtapiiri: Daisy-äänikirjat	Pääkirjasto	Toukokuu	
Virtapiiri: Kopsutellen puutarhassa	Pääkirjasto	Toukokuu	

LIITE 3(2)

Kirjallisuusvisa	Pääkirjasto, Karhula	Kesäkuu	
Tanssit kirjastolla	Pääkirjasto	Kesäkuu	13.00, 17.00
Virtapiiri: Tanssilavakulttuuri	Pääkirjasto	Kesäkuu	
Virtapiiri: Kirjoita kesäruno!	Pääkirjasto	Kesäkuu	
Kirjallisuusvisa	Pääkirjasto, Karhula	Heinäkuu	
Virtapiiri: Tuurilla saareen - venet, paatit ja laivat	Pääkirjasto	Heinäkuu	
Virtapiiri: Puistojumppa	Pääkirjasto	Heinäkuu	
Kirjallisuusvisa	Pääkirjasto, Karhula	Elokuu	
Virtapiiri: Kesän maut talteen uusin keinoin	Pääkirjasto	Elokuu	
Virtapiiri: Lukukoira esittäytyy	Pääkirjasto	Elokuu	
Kirjallisuusvisa	Pääkirjasto, Karhula	Syyskuu	
Seudun kirjoittajat esittäytyvät - Miksi kirjoitan?	Pääkirjasto	Syyskuu	17-19
Virtapiiri: Ota opiksi!	Pääkirjasto	Syyskuu	
Virtapiiri: Kansainvälinen liikkujan viikko - löydä uusi ilo liikunnasta	Pääkirjasto	Syyskuu	
Kirjallisuusvisa	Pääkirjasto, Karhula	Lokakuu	
Kansainvälinen ikäihmisten päivä	Pääkirjasto	1.10.2013	10.30-14
Virtapiiri: Muisti - mitä jos unohdankin?	Pääkirjasto	Lokakuu	
Virtapiiri: Levyraati - tuulahduksia menneiltä vuosilta	Pääkirjasto	Lokakuu	
Kirjallisuusvisa	Pääkirjasto, Karhula	Marraskuu	
Kirjaston ystävät	Kaikki kirjastot	Marraskuu	
Virtapiiri: Suomalaisena maailmalla	Pääkirjasto	Marraskuu	
Virtapiiri: Kierrätys, tuunaus ja tee se itse	Pääkirjasto	Marraskuu	
Kirjallisuusvisa	Pääkirjasto, Karhula	Joulukuu	
Itsenäisyyspäivä - paikallisten kuorojen konsertti	Pääkirjasto	Joulukuu	13.00
Lukukoira ja joulukertomukset	Kaikki kirjastot	Joulukuu	
Virtapiiri: Vapaaehtoistoiminta	Pääkirjasto	Joulukuu	
Virtapiiri: Kaukomaiden joulukerkut	Pääkirjasto	Joulukuu	